ROK XXXVI. NUMER 1.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 stycznia 1932

TREŚĆ

I. Część.

1. Kierowanie interesantów do władz przełożonych str. 2.
2. Tydzień propagandy trzeźwości str. 3.
3. Eksmisje funkcjonarjuszów z mieszkań służbowych str. 3.
4. Dysponowanie lokalami opróżnionemi przez urzędy w budynkach wynajętych str. 5.
5. Opłaty na rzecz bezrobotnych w rachunkach kosztów podróży służbowych str. 6.
6. Zakupy zagraniczne str. 6.
7. Obliczanie dodatku kresowego str. 7.
8. Ustawa w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształ. i seminarjach naucz. str. 8.
9. Nadzór pedagogiczny nad szkołami średniemi ogólno-kształ. str. 8.
10. Instrukcja kasowa dla dyrekcyj państw. szkół artystycznych str. 10.
11. Wynagrodzenie kierowników hufców szkolnych P. W. w szkołach zawodowych str. 12.
12. Wyroki N. T. A.: Orzeczenie w sprawie weryfikacji lat służby str. 13.

Organizacja szkół str. 13.

Ruch służbowy str. 14.

Konkursy str. 21.

Ogłoszenia: Wykaz zakładów, których uczniom przysługują ulgi taryfowe str. 24. Prace ministerjalnych instruktorów w szkołach średnich ogólno-kształcących w r. 1931/32 str. 33. Centralne pracownie dydaktyczne str. 34. Sprawozdania z egzaminów praktycznych str. 35. Komisja egzaminacyjna dla eksternów przy W. K. N. (sprostowanie) str. 35. Wizytatorowie nauki religji gr.-kat. str. 35. Wystawa przeciwgruźlicza str. 36. Filmy str. 36. Falsyfikat banknotu 20-złotowego str. 36.

II. Część.

E. Rudnicka. Wychowanie fizyczne w zimie str. 37.
Ćwiczenia śródlekcyjne str. 41.
Zwalnianie od ćwiczeń cielesnych str. 42.

Nauczanie koncentryczne str. 42.
M. Rudnicka. Projekt rozwinięcia programu nauczania robót kobiecych w szkołach powszechnych (Ciąg dalszy) str. 48.
Kursy i Zjazdy: Sprawozdanie z kursu wychowawczego w Stanisławowie str. 51. Sprawozdanie z kursu metodycznego robót kobiecych w Żółkwi str. 56.
Krajoznawstwo i turystyka: Propaganda krajoznawcza str. 57.
Oświata pozaszkolna: Kurs świetlicowy w Jarosławiu str. 58. Z ruchu oświatowego str. 59. Kurs świetlicowy w Gródku Jagiellońskim str. 61.
Sprawy radjowe: Audycje radjowe dla młodzieży szkolnej str. 62. Akcja radjowa w powiecie dolinianskim str. 62. Tekst do tablic ormiańskich str. 63.
Książki, czasopisma: Książki ruskie str. 64.

Część pierwsza.

1.

Kierowanie interesantów do władz przełożonych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 31 grudnia 1931 r. Nr. O. 2386/31.

Stwierdzono, że Rady Szkolne Powiatowe (Miejska), oraz Dyrekcje szkół, podległych Kuratorjum, kierują często interesantów do Kuratorjum i Ministerstwa niewłaściwie, udzielając im nadto informacyj w niedozwolonym zakresie, t. j. nietylko co do trybu załatwienia, lecz nawet co do treści stawianych wniosków w sprawach przesyłanych do decyzji Kuratorjum.

Tego rodzaju informacje są w wielu razach uzupełniane uwagami, że szybka i pomyślna decyzja zależy wyłącznie od Kuratorjum, względnie Ministerstwa, przyczem nieraz sugeruje się interesantom, iż osobista lub pośrednia, przez osoby trzecie, interwencja w Kuratorjum (Ministerstwie) może być wielce pomocną. Zdarzają się wypadki, że pp. Dyrektorzy i Inspektorzy, pragnąc uwolnić się od zbyt natarczywego interesanta, informują go fałszywie, że przychylne załatwienie sprawy zależy od Kuratorjum, gdy ostateczne załatwienie sprawy należy wyłącznie do kompetencji pp. Dyrektora lub Inspektora Szkolnego.

Często są nawet wskazywane nazwiska urzędników Kuratorjum (Ministerstwa), którzy dane sprawy referują.

Zwyczaj taki, który powoli zakorzenia się w praktyce urzędów podległych, jest w wysokiej mierze szkodliwy, albowiem:

a) wytwarza przekonanie, że bez osobistej interwencji w urzędach przełożonych nie można oczekiwać przychylnego załawienia sprawy;

b) na tle tego przekonania powoduje wyszukiwanie przez interesantów krewnych, przyjaciół i znajomych urzędników, załatwiających dane sprawy i wyłudzanie od nich pism polecających i t. p.

c) wyrabia opinję, iż bez protekcji niczego nie można załatwić;

d) naraża interesanta na stratę czasu i koszty przejazdu, interwencja jego bowiem jest bez znaczenia, skoro władza wyższa musi opierać się na rzeczowych wnioskach podległych władz, a nie na subjektywnie zabarwionych wynurzeniach interesanta;

e) utrudnia urzędowanie w urzędach wyższych, gdzie urzędników nawiedzają codziennie setki interesantów.

Wobec tego, wskutek polecenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 30 listopada 1931 r. Nr. I. Org. 1667/31 zarządzam

1) informacyj mogą udzielać tylko pp. Dyrektorzy (Przełożone) i Inspektorzy Szkolni, a nie sekretarze;

2) informacje udzielane interesantom winny ograniczyć się do udzielenia wskazówek o biegu sprawy, co do jej ewentualnych braków (formalnych lub materjalnych) terminu i sposobu załatwienia, o ile ostateczna decyzja należy do pp. Dyrektorów, Inspektorów Szkolnych.

Nie wolno udzielać żadnych informacyj w sprawach tajnych i poufnych, co do treści wniosków stawianych Kuratorjum, wyjaśniać, że przychylna decyzja zależy od Kuratorjum, Ministerstwa, względnie od danego referenta w tych władzach.

Nie stosujących się ściśle do powyższego zarządzenia będę zmuszony pociągnąć do odpowiedzialności służbowej.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski*. wr.

2.

„Tydzień propagandy trzeźwości".

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 9 stycznia 1932. Nr. O. 15/32.

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22-go grudnia 1931 r. Nr. I. W. F. 8308/31 i na podstawie okólnika Ministerstwa Nr. O. H. Fiz. 1197/27 [1]) Kuratorjum zarządza, aby w każdej szkole w okresie organizacji przez Polską Ligę Przeciwalkoholową „Tygodnia propagandy trzeźwości" t. j. od 1 do 8 lutego b. r. lekarze szkolni względnie nauczyciele wygłosili odpowiednie pogadanki lub wykłady w sprawie zwalczania alkoholizmu.

Naczelnik Wydziału: p. o. *R. Koestlich.*

3.

Eksmisje funkcjonarjuszów państwowych z mieszkań służbowych.

Rozporządzenie Min. Spraw Wew. z dnia 4 sierpnia 1930 r. Nr. A. A. 4162/31.

Nr. O. 1872/31. W odpowiedzi na kwestję, w jakim trybie i przez jakie władze ma być zarządzona i przeprowadzona eksmisja funkcjonarjuszy państwowych z mieszkań służbowych na zasadzie art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzpl. z dnia 3 września 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 540 [1]) wyjaśnia się co następuje:

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 42.

Po myśli art. 1 cytowanego rozporządzenia do wydawania decyzyj w przedmiocie opróżniania mieszkań służbowych przez funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych powołana jest „przełożona władza“ tych osób. Z chwilą uprawomocnienia się decyzji, stanowi ona tytuł egzekucyjny po myśli art. 14 p. 1 c (rozp. Prez. Rzpltej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 342). Całe więc dalsze postępowanie egzekucyjne ma się odbywać wyłącznie na zasadzie zacytowanego rozporządzenia, które uchyliło wszelkie inne sprzeczne z tem rozporządzeniem przepisy, a w tej liczbie także sprzeczne z niem przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzpl. z dnia 3 września 1926. Władzą więc właściwą do zarządzenia egzekucji w tych sprawach jest obecnie wyłącznie powiatowa władza administracji ogólnej, która przeprowadza egzekucję przez własne organa egzekucyjne lub organa gminne (art. 8 punkt 2, rozp. o postępowaniu przymusowem w administracji).

Do przeprowadzania wspomnianych egzekucyj policja państwowa nie jest obecnie uprawniona ani powołana, tak z mocy cytowanych przepisów postępowania egzekucyjnego, jako też z uwagi na art. 143 rozporządzenia Prezydenta Rzpl. z dnia 6 marca 1928 r. o policji państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 257), który zniósł wszystkie przepisy, nakładające na organa policji państw. obowiązki, nie wchodzące w zakres jej właściwych zadań.

Co się tyczy kwestji, jak ma postąpić władza egzekucyjna (pow. władza administracji ogólnej), jeżeli jej zdaniem decyzja władzy nakazującej opróżnienie mieszkania jest bezpodstawna, to należy uznać, że władza egzekucyjna ma prawo badania tytułu egzekucyjnego jedynie pod względem formalnym, nie zaś merytorycznym, nie może przeto wdawać się w ocenę jego legalności, gdyż kwestja ta winna być zdecydowana ewentualnie w drodze instancyj przez inne władze.

W każdym przeto wypadku, gdy tytuł egzekucyjny odpowiada przepisanym wymaganiom (art. 14) władza egzekucyjna winna wydać „zarządzenie egzekucyjne“.

Natomiast co się tyczy wykonania egzekucji, to władza egzekucyjna w razie wniesienia odwołania przeciwko zarządzeniom egzekucyjnym może zgodnie z art. 19 rozporządzenia o postępowaniu przymusowem w administracji tymczasowo wstrzymać całkowicie lub częściowo zastosowanie środka egzekucyjnego, o ile nie zachodzi obawa, że wnioskodawca będzie narażony na niepowetowaną szkodę, albo, że interes publiczny nie będzie w ten sposób naruszony. Równocześnie władza egzekucyjna winna zawiadomić władzę, która wydała tytuł egzekucyjny i przedstawić jej swoje objekcje, celem ostatecznego rozstrzygnięcia. Rozstrzygnięcie to winno być dla władzy egzekucyjnej miarodajne.

Dyrektor Departamentu: (—) *Weisbrod.*

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 414.

Art. Art. 8 i 14 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 342).

Art. 8. 1) Władzą egzekucyjną w powiecie jest powiatowa władza administracji ogólnej, o ile rozporządzenie niniejsze nie stanowi wyjątków.

2) Organami egzekucyjnemi są: a) organa wykonawcze państwowe, powołane do przeprowadzenia czynności egzekucyjnych; b) organa gminne.

3) Obowiązujące przepisy określają, w jakich wypadkach Policja Państwowa oraz siła zbrojna obowiązane są udzielania asystencji organom egzekucyjnym.

Art. 14. 1) Podstawą wdrożenia postępowania przymusowego jest tytuł wykonawczy. Tytułem tym są:

a) postanowienia obowiązujących przepisów prawnych, o ile z nich bezpośrednio wynika obowiązek wyraźnego świadczenia (zaniechania, znoszenia) bez potrzeby wydania przez władzę specjalnego aktu;

b) zarządzenia ogólne władzy przewidziane przez prawo, a skierowane bądź do ogółu, bądź do określonej grupy osób;

c) dotyczące poszczególnych osób orzeczenia, zarządzenia, nakazy lub zakazy, przewidziane przez prawo.

2) Obowiązujące przepisy regulują warunki wykonalności tytułów wykonawczych oraz wypadki, w których wniesienie środków prawnych jest dopuszczalne, względnie w których nie wstrzymuje wykonania.

4.

Dysponowanie lokalami opróżnionemi przez urzędy w budynkach wynajętych.

Pismo Min. Rob. Publ. z dnia 8 października 1931 r. L. dz. X. 2575/30.

Nr. O. 2123/31. (Urząd Woj., Dyr. Rob. Publ. w Tarnopolu z dnia 18 października 1931 r. L. D. R. P. III. 4962/30). Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej pismem z dnia 23 września 1930 r. w sprawie dysponowania lokalami wynajętemi w budynkach prywatnych, a opróżnionemi przez odnośne urzędy, oznajmiła co następuje:

Aczkolwiek art. 29. ustawy o ochronie lokatorów przewiduje przekazywanie lokali wynajętych przez instytucje państwowe w budynkach prywatnych jedynie urzędnikom państwowym i lokatorom, usuniętym z budynków państwowych, to jednakże przepis ten nie może stać na przeszkodzie temu, aby lokal zajmowany przez jeden urząd państwowy oddany został do użytku innemu urzędowi państwowemu.

W tym ostatnim wypadku (w przeciwieństwie do wypadków przewidzianych w art. 29. ustawy o ochronie lokatorów) nie zachodzi zmiana w osobie lokatora, którym tak przedtem jak i nadal pozostaje Skarb Państwa. Wyjątek stanowią wypadki, jeżeli odnośny lokal wydzierżawiony został ściśle dla danego urzędu bez możności odstępowania innemu urzędowi, co musiałoby znaleźć wyraz w odnośnej umowie.

Dyrektor Departamentu: *Opolski*, wr.

5.

Opłaty na rzecz bezrobotnych w rachunkach kosztów podróży służbowych.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 9 listopada 1931 r. Nr. I. R. 10579/31.

Ministerstwo Skarbu pismem Nr. D. III. 2455/1/31 z dn. 26 października 1931 r. zawiadomiło, że nie podnosi zastrzeżeń przeciw zwracaniu ceny biletu kolejowego łącznie z opłatą pobieraną przez kasy kolejowe na rzecz bezrobotnych. Opłaty te bowiem są przymusowe (nie dobrowolne) i jako takie stanowią zwiększenie ceny biletu kolejowego, podlegającej zwrotowi.

Powyższe podaję do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 30 listopada 1931 r. Nr. O. 2240/31.

Równocześnie dla zorjentowania się, jakie opłaty dodatkowe do biletów kolejowych są pobierane, podaję niżej rozporządzenie Ministerstwa Komunikacji z dnia 29 września 1931 r., poz. 396, w tej sprawie.

Na normalnotorowych polskich kolejach państwowych i pozostających pod zarządem państwowym, na których stosuje się „Taryfa osobowa, bagażowa i ekspresowa Polskich Kolei Państwowych na obszarach Rzeczypospolitej Polskiej i Wolnego Miasta Gdańska (linje normalnotorowe) Część II“ (Dz. T. i Z. K. z r. 1931. Nr. 8, poz. 86) wprowadza się na czas od dnia 15 października 1931 do dnia 15 kwietnia 1932 r. następujące opłaty.

A. Przy przewozie osób. Niezależnie od opłaty za przejazd, o ile ona przekracza 2 złote pobiera się od każdego, normalnego i ulgowego biletu opłatę w wysokości 10 groszy od każdych zaczętych 10 złotych ceny biletu.

Od biletów, obliczonych według taryfy normalnej z obniżką 50%, opłatę powyższą pobiera się w wysokości połowy opłaty, jaka przypadłaby za odnośny bilet, obliczony według pełnej taryfy.

B. Przy przewozie bagażu. Niezależnie od opłaty za przewóz bagażu pobiera się opłatę w wysokości 50 groszy od każdego kwitu bagażowego.

Kurator Okręgu Szkolnego p. o. (—) *St. Świderski.* wr.

6.

Zakupy zagraniczne.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 czerwca 1931. Nr. I. Pr. 4644/31.

Nr. O. 1167/3. Nawiązując do okólnika z dnia 24 sierpnia 1928 r. Nr. O. Prez. 5299/28 [1]) oraz z dnia 9 stycznia 1930 r. Nr. I. R. 15041/29 [2]) w sprawie zakupów zagranicznych, zawiadamiam, iż Ministerstwo Przemysłu i Handlu pismem z dnia 9 lutego r. b. Nr. P. W. 307 wyjaśniło, że na zakup zagranicą pomocy szkolnych i przyrządów dla zakładów naukowych nie są wymagane pozwolenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 410.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 119.

Jednocześnie zwracam uwagę na §§ 10 i 11 Rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 276, z roku 1930). Na mocy tych paragrafów zwracanie się szkół o zwolnienie od cła pomocy naukowych do Ministerstwa Skarbu jest zbyteczne.

Naczelnik Wydziału: Dr. *Wł. Kozubski*, wr.

W myśl § 10 rozporządzenia z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 276) przy przywozie przedmiotów wymienionych w art. 10, pkt. 7, rozp. z dnia 11 czerwca 1920 r. o taryfie celnej (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 314 [1]) zwolnienie od cła następuje:

a) na podstawie zaświadczeń zarządów muzealnych i zakładów naukowych, że przedmioty są przeznaczone dla zbiorów publicznych, lub do celów naukowych i stanowią własność tych zakładów;

b) przedmioty sprowadzone dla szkół powszechnych za potwierdzeniem kuratorjów;

c) dzieła artystów polskich za poświadczeniem Ministra Wyznań Rel. i O. P.

Za zakłady naukowe uważa się tak zakłady państwowe, jak i prywatne, którym przyznane zostało prawo publiczności.

Zwolnieniu od cła nie podlegają przedmioty, służące potrzebom gospodarczym lub administracyjnym zakładów.

§ 11 powołanego rozporządzenia upoważnia urzędy celne I. kl. do udzielania zwolnień od cła we własnym zakresie przedmiotów i towarów przeznaczonych dla celów naukowych.

7.

Obliczanie dodatku kresowego.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 4 grudnia 1931 roku. Nr. I. R. 12086/31.

Nr. O. 2434/31. Przy dokonywaniu kontroli przez organa kontroli państwowej zostało stwierdzone, że niektóre władze. asygnujące uposażenie, obliczają dodatki kresowe w punktach, inne zaś w złotych. Wysokość dodatków kresowych określona jest w pewnym stosunku procentowym do uposażenia, wobec czego przy obliczaniu tych dodatków w punktach wchodzą w grę często ułamki punktów, które zaokrąglane są do całości, lub też odrzucane, co wpływa na wysokość wymiaru należności.

Celem ujednostajnienia postępowania w tej sprawie, Ministerstwo Skarbu okólnikiem Nr. D. III. 3585/1/31 z dn. 27. XI. 1931 zarządziło, aby omawiane dodatki kresowe były obliczane nie w punktach lecz bezpośrednio w złotych.

Powyższe zarządzenie Ministerstwa Skarbu podaję do wiadomości i ewentualnego zastosowania.

Naczelnik Wydziału: (—) *A. Nowak.*

---

[1]) *Art. 10, pkt. 7 rozporządzenia Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 11 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 314) o taryfie celnej.* W przywozie wolne są od cła następujące przedmioty: zabytki starożytności, dzieła sztuki, nauki i przemysłu, oraz środki i preparaty naukowe, przeznaczone do zbiorów publicznych i zakładów naukowych, jakoteż dzieła sztuki artystów polskich.

8.

Ustawa z dnia 5 listopada 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 107, poz. 823, o zmianie niektórych postanowień ustawy z dnia 26 września 1922 r., dytyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Art. 1. Ustawa z dnia 26 września 1922 r., dotycząca kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz. U. R. P. z roku 1924 Nr. 92, poz. 864), zmieniona ustawą z dnia 12 stycznia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 59[1]), ulega następującym zmianom:

1) w art. 7 po wyrazach: „przez zdanie przed końcem" zastępuje się wyrazy „roku szkolnego 1930/31" wyrazami „roku szkolnego 1932/33";

2) w art. 12 dodaje się drugi ustęp o brzmieniu następującem:

„Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może w okręgach szkolnych, w których daje się odczuwać brak odpowiednich kandydatów do zawodu nauczycielskiego, przedłużać w poszczególnych wypadkach nauczycielom, wskazanym w ust. 1, prawo nauczania do końca roku szkolnego 1932/33".

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [2]).

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*
Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor.*
Minister W. R. i O. P.: *J. Jędrzejewicz.*

9.

Nadzór pedagogiczny nad szkołami średniemi ogólnokształcącemi.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 28 grudnia 1931 r. Nr. II. 20860/31.

Celem wykonywania nadzoru pedagogicznego nad państwowemi i prywatnemi szkołami średniemi ogólnokształcącemi ustanawiam następujący podział okręgu na rejony wizytacyjne wraz z przydziałem specjalnych referatów poszczególnym panom wizytatorom.

Dyrekcje (Kierownictwa) zechcą w sprawach właściwych zwracać się do tych panów wizytatorów, do których odnośne referaty należą.

Rejon wizytacyjny I. Eugenjusz Baliński, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów III, 2) Lwów IV, 3) Brzeżany, 4) Rohatyn, 5) Stryj I, 6) Stryj II.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, żydowskie męskie, 2) Lwów, żydowskie żeńskie, 3) Chodorów, 4) Chyrów, 5) Dolina, 6) Rohatyn U. T. P., 7) Stryj, żeńskie.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 179.

[2]) Ogłoszona dnia 15 grudnia 1931 r.

Rejon wizytacyjny II. Jan Chmaj, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów VI, 2) Lwów VII, 3) Brzozów, 4) Krosno, 5) Łańcut, 6) Rzeszów I, 7) Rzeszów II, 8) Sanok.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, Karp-Fuchsowej, 2) Lwów, ewangelickie, 3) Kolbuszowa, 4) Przeworsk, 5) Rzeszów, żeńskie, 6) Rzeszów, żydowskie, 7) Sanok, 8) Stanisławów, ewangelickie, 9) Strzyżów.

Rejon wizytacyjny III. Zygmunt Gerstman, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów, ruskie główne, 2) Lwów, ruskie filja, 3) Stanisławów I, 4) Stanisławów II, 5) Stanisławów III, 6) Stanisławów, ruskie, 7) Tłumacz.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, im. Słowackiego, 2) Horodenka, polskie, 3) Horodenka U. T. P., 4) Kałusz, 5) Stanisławów, im. E. Orzeszkowej, 6) Stanisławów, SS. Urszulanek, 7) Stanisławów U. T. P., 8) Stanisławów, żydowskie.

Rejon wizytacyjny IV. Ludwik Jus, okręgowy wizytator szkół, p. o. naczelnika wydziału.

Gimnazjum państwowe: Przemyśl II.

Gimnazjum prywatne: Przemyśl, im. M. Konopnickiej.

Rejon wizytacyjny V. Seweryn Łeszczij, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów II, 2) Lwów V, 3) Lwów XII, 4) Leżajsk, 5) Nisko, 6) Przemyśl, ruskie, 7) Tarnobrzeg.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, SS. Bazyljanek 2) Lwów U. T. P., 3) Dobromil, 4) Lubaczów, 5) Przemyśl, Ukr. Inst., 6) Przemyśl, żydowskie, 7) Turka.

Rejon wizytacyjny VI. Zofja Napadiewicz, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów, żeńskie, 2) Brody, 3) Gródek Jagielloński, 4) Kamionka Strumiłowa, 5) Rawa Ruska, 6) Sokal, 7) Żółkiew.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, SS. Urszulanek, 2) Lwów, SS. de Notre Dame, 3) Lwów, SS. Sacre Couer, 4) Lwów, SS. Nazaretanek, 5) Lwów, PP. Benedyktynek, 6) Brody, 7) Jarosław, SS. Niepokalanek, 8) Jarosław, im. Słowackiego, 9) Radziechów.

Rejon wizytacyjny VII. Stanisław Pająk, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów VIII, 2) Lwów IX, 3) Tarnopol I, 4) Tarnopol II, 5) Tarnopol III, 6) Tarnopol, żeńskie, 7) Trembowla, 8) Zbaraż.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, Kamerlingowej, 2) Lwów, Kistryna, 3) Jazłowiec, 4) Przemyślany, 5) Tarnopol, Lenkiewiczowej, 6) Tarnopol, U. T. P.

Rejon wizytacyjny VIII. Stanisław Szediwy, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów I, 2) Lwów X, 3) Drohobycz, 4) Przemyśl I, 5) Sambor I, 6) Sambor II, 7) Złoczów.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, Z. Strzałkowskiej, 2) Borysław, 3) Drohobycz I, 4) Drohobycz II, 5) Drohobycz U. T. P., 6) Przemyśl, PP. Benedyktynek, 7) Sambor, żeńskie, 8) Złoczów U. T. P.

Rejon wizytacyjny IX. Ludwik Tuleja, okręgowy wizytator szkół.

Gimnazja państwowe: 1) Lwów XI, 2) Buczacz, 3) Czortków, 4) Jarosław I, 5) Jarosław II, 6) Jaworów, 7) Kołomyja, polskie, 8) Kołomyja, ruskie, 9) Śniatyn.

Gimnazja prywatne: 1) Lwów, O. Żychowiczowej, 2) Lwów, O. Żychowiczowej liceum, 3) Borszczów, 4) Czortków U. T. P., 5) Jaworów U. T. P., 6) Kołomyja, SS. Urszulanek, 7) Kołomyja U. T. P., 8) Kołomyja, żydowskie.

Specjalne referaty:

Ludwik Jus, naczelnik wydziału: budynki szkolne, konferencje rejonowe.

Eugenjusz Baliński, okręgowy wizytator szkół: regulaminy i sprawy wychowawcze, szkolne organizacje młodzieży, harcerstwo, hufiec P. W.. bursy, stancje, bibljoteki szkolne, koła rodzicielskie, Państwowa Bibljoteka Pedagogiczna

Jan Chmaj, okręgowy wizytator szkół: kursy wychowawcze.

Zygmunt Gerstmann, okręgowy wizytator szkół: teatr, kinoteatr, dojeżdżanie młodzieży, kolonje wakacyjne, konferencje miesięczne w sprawach wychowawczych dla dyrektorów i wychowawców (wspólnie z wizytatorem Szediwym), konferencje roczne dla dyrektorów w sprawach organizacyjnych, kursy dokształcające wakacyjne.

Seweryn Łeszczij, okręgowy wizytator szkół: kursy metodyczne, ognisko metodyczne fizyki (wspólnie z wizytatorem Pająkiem i wizytatorem Napadiewiczówną).

Zofja Napadjewicz, okręgowy wizytator szkół: sprawy wychowawcze, odnoszące się do dziewcząt, pracownie fizykalne, bursy wychowawcze (wspólnie z wizytatorem Chmajem), ognisko metodyczne fizyki.

Stanisław Pająk, okręgowy wizytator szkół: programy nauczania, ognisko metodyczne fizyki i robót ręcznych.

Stanisław Szediwy, okręgowy wizytator szkół: praktyka przedegzaminowa, konferencje miesięczne dyrektorów i wychowawców (wspólnie z wizytatorem Gerstmannem).

Ludwik Tuleja, okręgowy wizytator szkół: pracownie biologiczne, ogniska metodyczne i biologiczne.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Instrukcja kasowa dla dyrekcyj państwowych szkół artystycznych.

Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z dnia 19 października 1931 r. Nr. I. R. 8410/31.

Nr. III. 5859/31. W związku z zarządzeniem z dnia 26 sierpnia 1931 r. Nr. V. 3265/31 w sprawie opłat szkolnych w państwowych szkołach artystycznych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9 z dnia 30 września 1931 r. poz. 103) Ministerstwo tymczasowo (to jest do czasu wydania zapowiedzianych w końcowym ustępie wspomnianego zarządzenia przepisów rachunkowo-kasowych) poleca, co następuje:

1) Na pobrane opłaty szkolne dyrekcje państwowych szkół artystycznych wydają ze specjalnego kwitarjusza pokwitowania, pisane przez kalkę ołówkiem chemicznym. Pokwitowania winny zawierać: nazwę dyrekcji, imię i nazwisko wpłacającego, wpłaconą kwotę — cyframi i słownie — oraz tytuł wpłaty. Nadto pokwitowania winny być opatrzone pieczęcią szkoły oraz podpisane przez dyrektora lub upoważnionego przez niego urzędnika. Kwitarjusze winny być ponumerowane i poświadczone: dla szkół podległych kuratorjum — przez kuratorjum, dla szkół podległych bezpośrednio Ministerstwu — przez Ministerstwo.

2) Dla obrotów gotówkowych dyrekcje państwowych szkół artystycznych założą księgi kasowe zwykłe (przychód — rozchód), w których zapisywać będą w chronologicznym porządku:

po stronie przychodu a) saldo z ubiegłego miesiąca względnie z ubiegłego roku, b) pobrane opłaty w sumach wpływu dziennego, c) kwoty podjęte z rachunku bieżącego;

po stronie rozchodu a) kwoty przekazane na fundusz specjalny Ministerstwa, b) wydatki dokonane z kasy szkolnej, c) wpłaty na rachunek bieżący, d) saldo pozostałe z końcem każdego miesiąca.

Sprawozdań z księgi kasowej w okresie tymczasowym dyrekcje państwowych szkół artystycznych nie sporządzają, dowody kasowe przechowują u siebie.

Wysokość gotówki, przechowywanej w kasie szkolnej, nie może przewyższać kwoty 500 zł.

3) Część dochodu, przeznaczonego na potrzeby rzeczowe szkół, dyrekcje państwowych szkół artystycznych przechowują w kasach skarbowych na rachunkach bieżących typu „B“.

Dla obrotów na rachunkach bieżących dyrekcje państwowych szkół artystycznych prowadzą księgi w przepisach o rachunkach bieżących przewidziane, oraz stosują się do zasad w tychże przepisach wyszczególnionych z tem jednak, że wszystkie dowody rachunkowe przechowują u siebie.

Wobec zmiany przeznaczenia opłat szkolnych, przepisy dla dyrekcyj szkół, jako specjalnych poborców, dyrekcyj państwowych szkół artystycznych nie obowiązują.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

Zarzadzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 sierpnia 1931 r. Nr. V. *3265/31 (wyciąg).*

Od początku roku szkolnego 1931/32, czyli od 1 września 1931 r. zarządzam pobieranie w Państwowych Szkołach Artystycznych następujących opłat szkolnych:

W szkołach przemysłu artystycznego:

1) opłata za egzamin wstępny	3 zł.
2) opłata wstępna	10 „
3) opłata roczna	200 „
4) opłata za egzamin końcowy	10 „
5) opłata za świadectwo ukończenia szkoły	10 „
6) opłata za duplikat świadectwa ukończenia szkoły . . .	10 „
7) opłata za świadectwo roczne (lub półroczne) . . .	3 „
8) opłata za duplikat świadectwa rocznego (lub półrocznego) .	5 „

W państwowych konserwatorjach muzycznych (państwowych szkołach muzycznych niższych, średnich, wyższych i seminarjach).

	niższych	średnich	wyższych	sem. dla naucz.
1) opłata za egzamin wstępny	5	10	15	15
2) opłata wstępna	5	20	25	20
3) opłata roczna	75	125	200	125
4) opłata za egzamin końcowy	5	10	30	—
5) opłata za świadectwo ukończenia szkoły	10	25	25	10
6) opłata za duplikat świadectwa ukończenia szkoły	20	50	50	20
7) opłata za świadectwo roczne (lub półroczne)	3	3	3	3
8) opłata za duplikat świadectwa rocznego (lub półrocznego)	5	5	5	5
9) opłata za egzamin z ukończenia szkoły dla eksternów	—	25	50	—

Poza tem należy pobierać we wszystkich szkołach za jakiekolwiekbądź świadectwa, wydawane przez szkołę słuchaczom lub uczniom dla jakichkolwiekbądź celów 1 zł.

Opłaty z punktów 1, 4 oraz 9 zatrzymują dyrekcje szkół i rozdzielają je w połowie pomiędzy egzaminatorów proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisyj egzaminacyjnych, w których dany egzaminator brał udział. Na listach pokwitowań egzaminatorów z pobranych kwot winny być wykazane szczegółowe zestawienia wpływów z tych punktów i odbytych posiedzeń.

Dochód ze wszystkich innych opłat szkolnych oraz połowę dochodu z punktów 1, 4 i 9 winny dyrekcje szkół przekazywać w połowie do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek Nr. 30.400 Centr. Księgowości Ministerstwa Skarbu na fundusz specjalny „Taksa administracyjna“, w połowie zaś używać go bezpośrednio i we własnym zakresie na potrzeby rzeczowe szkół, ustalane corocznie w planach finansowo-gospodarczych, zatwierdzanych przez Ministerstwo W. R. i O. P.

11.

Wynagrodzenie kierowników hufców szkolnych P. W. w szkołach zawodowych.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 października 1931 r. Nr. I. WF. 8037/31.

W związku z zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1931 r. Nr. I. W. F. 637/31 w sprawie organizacji przysposobienia wojskowego w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych (Dz. Urz. Nr. 3, poz. 31), Ministerstwo wyjaśnia, iż określone w ostatnim ustępie punktu 6 wynagrodzenie kierownika pedagogicznego hufca w wysokości stałej, a mianowicie jak za 4 godziny nauki jest wynagrodzeniem maksymalnem. W tych szkołach zawodowych, zwłaszcza dokształcających, w których zajęcia przysposobienia wojskowego odbywają się w jednej grupie i zajmują tylko dwie

godziny, a w wyjątkowych wypadkach 1 godzinę w tygodniu, kierownicy pedagogiczni hufców szkolnych winni otrzymywać wynagrodzenie za dwie względnie 1 godzinę pracy.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.* wr.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 12 grudnia 1931 r. Nr. III. 6048/31.

Kuratorjum podaje powyższe do wiadomości i zastosowania w związku z zarządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. ogłoszonem w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 6—7/31, str. 369.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

12.

Wyroki N. T. A.

Orzeczenie N. T. A. L. Rej. 5905/2/29 w sprawie weryfikacji lat służby.

Nr. II. 17201/31. Na zasadzie art. 3, punkt b) i art. 14 ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym poz. 400/1926 r. Dz. Ust. N. T. A. postanawia skargę M. B., na orzeczenie Komisji Weryfikacyjnej przy Ministerstwie W. R. i O. P., zawarte w piśmie tegoż Ministerstwa z dnia 24 czerwca 1929 r. L. II. 14594 w przedmiocie zaliczenia czasu poprzedniej służby do wysługi lat — pozostawić bez rozpoznania z następujących powodów:

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. Ust. poz. 368) o komisjach weryfikacyjnych nie zmienia w niczem zasadniczych przepisów, zawartych w ustawie z dnia 13 lipca 1920 r. (Dz. Ust. 65, poz. od 429 do 436), przedłużając jedynie do dnia 31 grudnia 1928 r. niektórym osobom, tam wymienionym, termin na zgłoszenie swych praw na zaliczenie do wysługi lat czasu poprzedniej służby, lub pracy zawodowej w b. państwach zaborczych. Zaliczenie zatem do wysługi lat poprzedniej służby, lub pracy zawodowej na podstawie powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej odbywa się ściśle w trybie artykułu 19 powołanej ustawy z dnia 13 lipca 1920 r., a więc zależy od swobodnego uznania odnośnej komisji weryfikacyjnej. Gdy zaś na zasadzie art. 3, punkt b) ustawy o N. T. A. (Dz. Ust. poz. 400/26) sprawy, w których władze są uprawnione do orzekania według swobodnego uznania, są wyłączone z pod orzecznictwa N. T. A., należało skargę pozostawić bez rozpatrzenia.

Organizacja szkół.

Nazwy publicznych szkół powszechnych w Borysławiu.

P. Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 7 stycznia 1932 r. Nr. I. 43316/31 nadał:

1) publicznej 7-klasowej męskiej szkole powszechnej w Borysławiu nazwę — Publiczna 7-klasowa Szkoła Powszechna Męska w Borysławiu im. Adama Mickiewicza (Nr. 1);

2) publicznej 7-klasowej żeńskiej szkole powszechnej w Borysławiu nazwę — Publiczna 7-klasowa Szkoła Powszechna Żeńska w Borysławiu im. Królowej Jadwigi (Nr. 2);

3) publicznej 7-klasowej szkole powszechnej w Mraźnicy nazwę — Publiczna 7-klasowa Szkoła Powszechna w Borysławiu im. Stanisława Staszica (Nr. 7);

4) publicznej 7-klasowej szkole powszechnej w Hubiczach nazwę — Publiczna 7-klasowa Szkoła Powszechna w Borysławiu im. Juljusza Słowackiego (Nr. 8);

5) publicznej 7-klasowej szkole powszechnej w Borysławiu-Ratoczynie nazwę — Publiczna 7-klasowa Szkoła Powszechna w Borysławiu im. Zygmunta Krasińskiego (Nr. 9);

6) publicznej 4-klasowej szkole powszechnej w Bani Kotowskiej nazwę — Publiczna 4-klasowa Szkoła Powszechna w Borysławiu im. Adama Asnyka (Nr. 10).

Nadto zmienione zostały nazwy:

1) publicznej szkoły powszechnej 7-klasowej im. J. Piłsudskiego w Wolance na — Publiczna Szkoła Powszechna 7-klasowa Męska im. Józefa Piłsudskiego w Borysławiu (Nr. 3);

2) publicznej szkoły powszechnej 7-klasowej żeńskiej im. Marji Konopnickiej w Wolance na — Publiczna Szkoła Powszechna 7-klasowa Żeńska im. M. Konopnickiej w Borysławiu (Nr. 4);

3) publicznej szkoły powszechnej 7-klasowej im. Henryka Sienkiewicza w Tustanowicach na — Publiczna Szkoła Powszechna 7-klasowa im. Henryka Sienkiewicza w Borysławiu (Nr. 5);

4) publicznej szkoły powszechnej 5-klasowej im. Tarasa Szewczenki w Tustanowicach na — Publiczna Szkoła Powszechna 5-klasowa im. Tarasa Szewczenki w Borysławiu (Nr. 6).

P. Kurator O. S. Lw. udzielił zezwolenia:

1) rozporządzeniem z dnia 9 grudnia 1931 r. Nr. III. 6110/31 p. Leonowi Freundlichowi, dyrektorowi szkoły handlowej w Sokalu, na otwarcie i prowadzenie w Sokalu prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Leona Freundlicha w Sokalu;

2) rozporządzeniem z dnia 9 grudnia 1931 r. Nr. III. 6110/31 p. Stanisławowi Sobeckiemu w Rzeszowie, na otwarcie i prowadzenie w Rzeszowie, przy ul. Grunwaldzkiej Nr. domu 19, prywatnych kursów kierowców samochodowych pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Stanisława Sobeckiego w Rzeszowie.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 30 listopada 1931 r. Nr. B. P. 5947/31 powierzył **p. Zygmuntowi Gerstmannowi,** profesorowi gimnazjum VII. im. Tadeusza Kościuszki we Lwowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 10 grudnia 1931 r. Nr. B. P. 7009/31 przeniósł **p. inż. Stefana Łachwę,** prowiz. urzędnika w VII. st. sł. w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum O. S. Lw.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 29 grudnia 1931 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 30 grudnia 1931 r. Nr. B. P. 8065/31 przeniosła na podstawie art. 54 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164) ze względu na dobro służby w stan nieczynny:

1) p. Józefa Isterewicza, kontrolera w VIII. st. sł. w Kuratorjum O. S. Lw.;

2) p. Marcina Pańczuka, adjunkta w IX. st. sł. w Kuratorium O. S. Lw.;

3) p. Jana Trzosa, asesora w VIII. st. sł. w Kuratorjum O. S. Lw.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 17 listopada 1931 r. Nr. B. P. 1514/31 mianował **p. Mateusza Melnarowicza,** prow. zastępcę inspektora szkolnego w Drohobyczu, prowizorycznym inspektorem szkolnym w Drohobyczu.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 7 grudnia 1931 r. Nr. B. P. 4498/31 zamianował **p. Hilarego Stułkowskiego,** prow. zastępcę inspektora szkolnego w Przemyślu, prowizorycznym inspektorem szkolnym w Śniatynie.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 7 grudnia 1931 r. Nr. B. P. 4498/31 przeniósł **p. Jana Paradysza,** prowizorycznego inspektora szkolnego w Śniatynie, na stanowisko prowizorycznego zastępcy inspektora szkolnego w Przemyślu.

P. Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 2 listopada 1931 r. Nr. B. P. 1175/31 przeniósł **p. Stanisława Jankowskiego,** zastępcę inspektora szkolnego powiatowego we Lwowie, w stan spoczynku.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Burger Marjan, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Ilińcach (Śniatyn);

Ciura Antoni, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Rozwadowie (Żydaczów);

Dziubaniuk Włodzimierz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Borszczowie (Śniatyn);

Hul Jan, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Dzikowie Nowym (Lubaczów);

Kardelówna Helena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Myszkowcach (Kopyczyńce); Kubrycht Bronisław, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Kochawinie - Rudzie (Żydaczów); Kuzyczowa Marja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Berezowie Średnim (Kołomyja);

Landgewurz Marjan, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Sadzawce (Nadwórna); Łotocki Emiljan, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Rzepniowie (Kamionka Strum.);

Małkiewicz Marjan, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Horodnicy (Kopyczyńce); Makełyta Jan, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Mokrotynie Wsi (Żółkiew); Mis Józef, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Pilchowie (Tarnobrzeg);

Nahurski Edward, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Załużu (Sanok); Noworolska Helena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Dolinie (Czortków);

Reszetyło Jakób, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Zużelu (Sokal);

Sajkiewicz Michał, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Pasiecznej Nr. 1 (Nadwórna); Szary Walenty, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Krzemienicy (Łańcut); Szemalikowski Antoni, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Berezowicy Małej (Zbaraż);

Wołos Romuald, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Czołhyniach (Jaworów).

Przeniesieni: Andrejczukówna Józefa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Korolówce (Brody), do 7-klasowej szkoły w Starobrodach (Brody); Aninówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Hłudnie (Brzozów), do 4-klasowej szkoły w Grabownicy (Brzozów);

Brachowa Izabela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Samborze, do 7-klasowej szkoły męskiej w Borszczowie; Buczyńska Olga, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kociubińczykach (Kopyczyńce), do 1-klasowej szkoły w Czarnokonieckiej Woli (Kopyczyńce);

Chechlińska Janina, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Korniczu (Kołomyja), do 2-klasowej szkoły w Ceniawie (Kołomyja); Chudzicki Roman, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Kańczudze (Przeworsk), do 5-klasowej szkoły w Mirocinie (Przeworsk); Czechowicz Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bolestraszycach (Przemyśl), do 7-klasowej szkoły w Niżankowicach (Przemyśl);

Dawybida Michał, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Baryszu (Buczacz), do 2-klasowej szkoły w Kujdanowie (Buczacz); Dawybidowa Natalja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Baryszu (Buczacz), do 2-klasowej szkoły w Kujdanowie (Buczacz); Drozdowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Lubieniu Wielkim (Gródek Jag.), do 7-klasowej szkoły w Baryszu (Buczacz);

Gołębiowska Aniela, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jaktorowie (Przemyślany), do 3-klasowej szkoły w Wołkowie (Przemyślany);

Hryniów Gabrjel, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Siwce Kałuskiej (Kałusz), do 4-klasowej szkoły w Zawoju (Kałusz);

Jabłońska Paulina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Głębokiej (Sambor), do 7-klasowej szkoły w Felsztynie (Stary Sambor);

Kaliciński Kazimierz, kierownik 5-klasowej szkoły w Mirocinie (Przeworsk), do 7-klasowej szkoły męskiej w Przeworsku; Kohutówna Petronela, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Gorzycach (Przeworsk), do 5-klasowej szkoły w Gaci (Przeworsk); Krasnoid Adam, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Bruśnie Nowem (Lubaczów), do 4-klasowej szkoły w Zapałowie (Lubaczów); Krasnoidowa Cecylja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Rudce (Lubaczów), do 4-klasowej szkoły w Zapałowie (Lubaczów);

Magura Marjan, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Hadyńkowcach (Kopyczyńce), do 3-klasowej szkoły w Howiłowie Wielkim (Kopyczyńce); Matykowa Wanda, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Borysławiu (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Mraźnicy (Drohobycz); Michałowska Seweryna,

nauczycielka 4-klasowej szkoły w Ciemierzyńcach (Przemyślany), do 1-klasowej szkoły w Czupernosowie (Przemyślany);

Nowak Stanisława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Skomorochach Nowych (Rohatyn), do 2-klasowej szkoły w Lipicy Dolnej (Rohatyn);

Ochorok Stanisław, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Sokołowie (Stryj), do 5-klasowej szkoły w Dzieduszycach Wielkich (Stryj); Unieważniono przeniesienie Olechowskiej Elżbiety, kierowniczki 2-klasowej szkoły w Czarnej (Łańcut), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Leżajsku Podklasztorze (Łańcut);

Paleolog Urszula Zofja, nauczycielka szkoły Nr. 1 w Opatowie (Opatów), do 7-klasowej szkoły mieszanej im. św. Kazimierza we Lwowie; Piskorzówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Komarnie (Rudki), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Komarnie (Rudki);

Rajewska Emilja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Wolance Tustanowicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły męskiej w Borysławiu (Drohobycz); Remerowska Władysława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Podgrodziu (Stanisławów), do 2-klasowej szkoły w Tomaszowcach Kamiennych (Kałusz);

Sanecka Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Hańkowicach (Pińsk), do 1-klasowej szkoły w Tokarni (Sanok); Sawicz Mieczysław, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Kijowcu (Żydaczów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Przemyślanach; Szeremetowa Julja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Zawoju (Kałusz), do 2-klasowej szkoły w Siwce Kałuskiej (Kałusz); Szumilak Czesław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły im. Mickiewicza w Jarosławiu;

Wiszniewska Jadwiga, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Błudnikach (Stanisławów), do 4-klasowej szkoły w Wołczyńcu (Stanisławów);

Zahorodna Józefa, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Leszczańcach (Buczacz), do 7-klasowej szkoły w Lubieniu Wielkim (Gródek Jag.);

Żarnowska Teofila, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Kondratowie (Złoczów), do 2-klasowej szkoły w Trośniańcu Małym (Złoczów).

Spensjonowani: Antoniakowa Anna, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Pokropiwnej (Tarnopol);

Balkowska Józefa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Jaremkowic (Rudki), Banachowa Prakseda, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Głuchowicach (Lwów), Bączalska Alina, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Stanisławowie; Bogdalska Eugenja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Samborze; Brzeżański Wojciech, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Niestanicach (Radziechów); Burghard Karol, kierownik 3-klasowej szkoły w Wyżnem (Strzyżów);

Chmurówna Helena, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Kramarzówce (Jarosław); Czyżewiczowa Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Brzuchowicach (Lwów);

Dąbrowska Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Jaćmierzu (Sanok); Dereżycka Joanna, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Manastercu (Lesko); Dryhinicz Stefan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Bolechowie (Dolina); Dziwiszowa Marja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Trzebownisku (Rzeszów);

Fedewicz Włodzimierz, kierownik 2-klasowej szkoły w Stubienku (Przemyśl); Furtak Damjan, kierownik 2-klasowej szkoły w Słobodzie Doliniańskiej (Dolina);

S. Garbowska Natalja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Iwoniczu (Krosno); Godowska Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Borysławiu (Drohobycz); Gruszczyńska Agnieszka, nauczycielka szkoły w Woli Bliższej (Łańcut); Guzekówna Bronisława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Kozielnikach (Lwów);

Herasymowiczowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Orzeszkowej w Samborze; Hilferowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tarnopolu; Hodoly'owa Wanda, nauczycielka szkoły w Uściu Zielonem (Buczacz); Hołejkowa Józefa, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Olszaniku (Sambor); Höllerowa Janina, nauczycielka szkoły w Świętoniowej (Przeworsk); Hrubowa Marja, nauczycielka szkoły w Matyjowcach (Kołomyja);

Konarzewska Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Rudniku n. Sanem (Nisko); Kosińska Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Śniatynie; Kosturkiewicz Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Żurawnie (Żydaczów); Kowalowa Zofja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Łopusznej (Rohatyn); Kozaczewska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Konarskiego we Lwowie; Krzeczkowski Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Kubielasowa Gabrjela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Brzozowie; Kulczycki Dionizy, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Jaworowie;

Leszczyńska Julja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Potoku (Krosno); Lewicka Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Kościuszki we Lwowie; Lieblichówna Rachela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tarnopolu; Liskiewiczowa Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Oleksicach (Stryj); Liskowacki Miron, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. Piotra Skargi w Jarosławiu;

Machowa Stanisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tarnopolu; Marcinowska Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bucniowie (Tarnopol); Miarkowska Leontyna, nauczycielka 7-kl. szkoły im. ks. A. Ostrogskiej w Jarosławiu; Michnowski Jan, kierownik 3-klasowej szkoły w Węglówce (Krosno); Mosiądz Andrzej, kierownik 2-klasowej szkoły w Kłodzienku (Żółkiew); Motiukówna Olga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Marjampolu (Stanisławów); Müller Wanda Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Samborze;

Nasalska Olga, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Batkowie (Zborów); Niemczyk Karol, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Bohorodczanach; Nikorakowa Eugenja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Gajach Wyżnych (Drohobycz);

Ostrowska Antonina, nauczycielka szkoły w Haliczu (Stanisławów);

Ks. Pokrywka Jan, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły we Lwowie — Lewandówce;

Rabowa Łucja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Strusowie (Trembowla); Rak Jan, kierownik 3-klasowej szkoły w Niwiskach (Kolbuszowa); Remeniuk Józef, nauczyciel szkoły w Dryszczowie (Rohatyn); Romanowska Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Rosenburgu (Dobromil); Rozdzielska Filomena, nauczycielka szkoły w Krechowcach (Stanisławów);

Sawczak Eljasz, kierownik 2-klasowej szkoły w Przystani (Żółkiew); Schifferowa Józefa, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Jasionce (Rzeszów); Skąpska Paulina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Felsztynie (Stary Sambor); Skorodyński Michał, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Dołpotowie (Ka-

łusz); Słapińska Walerja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Lubeni (Rzeszów); Stankiewiczowa Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wołkowie (Lwów); Starzecka Kazimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Piaskach (Lwów); Ks. Struś Michał, nauczyciel religji szkół w Rohatynie; Sucharowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Mickiewicza we Lwowie; Surowiecka Aleksandra, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Dębnej (Sanok); Szczerbińska Władysława, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Przemyślanach; Szerszeniowa Stanisława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Gaci (Przeworsk); Szojkowits Juljan, kierownik 4-klasowej szkoły w Bachowie (Przemyśl); Szpindurówna Julja, kierowniczka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bóbrce; Szymańska Władysława, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Maksymowicach (Sambor);

Świętoniowa Janina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Żarnowej (Strzyżów);

Ks. Tichy Edward, nauczyciel religji szkół w Żydaczowie; Tysowska Leonja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Janówce (Dolina);

Wieserowa Michalina, nauczycielka 7-klasowej szkoły we Lwowie — Lewandówce;

Zagórska Wanda, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka szkoły w Przewłoce (Buczacz).

Zmarli: Fedoryczka Stefan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Nahujowicach (Drohobycz), zmarł dnia 30 listopada 1931 r.;

Pawluk Teodor, kierownik 2-klasowej szkoły w Jaworniku Ruskim, powiatu dobromilskiego, zmarł dnia 16 listopada 1931 r. w 54 roku życia, a w 31 roku służby nauczycielskiej.

Zakłady kształcenia nauczycieli:

Mianowani: Dr. Łukasz Łuciów nauczycielem Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Krośnie.

Spensjonowani: Krukierek Józef, nauczyciel szkoły ćwiczeń Państwowego Seminarjum Naucz. Męskiego w Krośnie.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Mianowani: Ajdukiewicz Zofja, nauczycielką gimnazjum w Jaworowie;

Bogaczewicz Józef, nauczycielem gimnazjum w Złoczowie;

Dihm Stanisław, nauczycielem gimnazjum II. w Rzeszowie;

Janowicz Kajetan, nauczycielem gimnazjum II. we Lwowie; Jurasek Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Nisku;

Oroszówna Stanisława, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu;

Pelc Edward, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu;

Skulska Marja, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu; Swystun Jan, nauczycielem gimnazjum w Łańcucie;

Żądłówna Czesława, nauczycielką gimnazjum I. im. J. Piłsudskiego w Stryju.

Spensjonowani: Chobrzyńska Joanna Marja, nauczycielka gimnazjum żeńskiego we Lwowie; Chomicki Włodzimierz, nauczyciel gimnazjum XI. we Lwowie; Ciołek Mikołaj, nauczyciel gimnazjum w Rohatynie;

Filasiewicz Witold, profesor gimnazjum w Krośnie;

Koim Jan, profesor gimnazjum XI. we Lwowie; Korman Ignacy, profesor gimnazjum w Sanoku; Krajewski Władysław, profesor gimnazjum I. w Rzeszowie; Kreutzowa Wiktorja, nauczycielka gimnazjum żeńskiego we Lwowie;

Oxińska Helena, nauczycielka gimnazjum V. we Lwowie;

Słowik Wojciech, profesor gimnazjum w Sokalu; Dr. Sribny Teodor, profesor gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie;

Wohlmann Filip, profesor gimnazjum w Żółkwi;

Zańko Włodzimierz, profesor gimnazjum z r. j. n. we Lwowie.

Szkolnictwo zawodowe.

Spensjonowani: Prydatkiewicz Paweł, instruktor Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego w Jaworowie;

Slęk Franciszek, instruktor Państwowej Szkoły Technicznej we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	Bóbrka	Czarny Ostrów	3 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	1·43 ha	
2	„	Horodysławice	3 „	„	—	„	3 „	3.973·34 m²	
3	„	Horodyszcze Cetn.	2 „	„	—	„	3 „	1226 m²	
4	„	Hranki Kuty	3 „	„	—	polski	4 „	0·75 ha	
5	„	Łany	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	2400 m²	
6	„	Podniestrzany	2 „	„	—	ruski	3 „	23a 40 m²	
7	„	Siedliska	2 „	„	—	„	3 „	96a 80 m²	
8	„	Stańkowce	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	1½ ha	
9	„	Stoki	2 „	„	—	„	3 „	3500 m²	
10	„	Zagóreczko	2 „	„	—	„	2 „	71·85 m²	
1	Buczacz	Buczacz	7 „	męska	im. A. Mickiew.	polski	3 „	—	
1	Dobromil	Jawornik Ruski	2 „	koed.	—	pol.-r.	3 „	74 a	
1	Dolina	Bełejów	2 „	„	—	ruski	2 „	1 mg	Konk. 5-ty
2	„	Bolechow	7 „	żeńska	Król. Jad.	polski	—	—	Pierwszeństwo z Wyż. K. N.
3	„	Grabów	2 „	koeduk.	—	ruski	3 ubik.	1 mg	Konkurs 3-ci
4	„	Ilemnia	2 „	„	—	„	3 „	4 mg	Konkurs 4-y
5	„	Kalna	2 „	„	—	„	3 „	3 mg	Konkurs 4-y
6	„	Perehińsko	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	—	Pierwszeństwo z W. K. N.
7	„	Roztoczki	2 „	koeduk.	—	ruski	3 „	2 mg	
8	„	Suchodół	2 „	„	—	„	1 „	2 mg	
9	„	Trościaniec	3 „	„	—	„	2 „	6 mg	Konkurs 2-gi
10	„	Turza Wiel.	4 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 mg	Konkurs 3-ci
1	Kolbuszowa	Niwiska	3 „	„	—	polski	4 „	1 mg	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna)	Nazwa im.	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
			szkoły						
1	**Kosów**	Żabie-Ilcia	3 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	1,1 ha	Konkurs 3-ci
2	„	Brustury	2 „	„	—	ruski	3 „	1,7 ha	
3	„	Mykietyńce	2 „	„	—	pol.-r.	4 „	0,6 ha	
4	„	Prokurawa	2 „	„	—	ruski	3 „	0,8 ha	
5	„	Sokołówka	2 „	„	—	pol.-r.	4 „	1,1 ha	Konkurs 3-ci
1	**Przeworsk**	Krzeczowice	5 „	„	—	polski	3 „	13a 68m²	
2	„	Łopuszka Wielka	7 „	„	—	„	3 „	¼ mg	
3	„	Mirocin	5 „	„	—	„	2 „	2 mg 805 m²	
4	„	Siennów	4 „	„	—	„	3 „	20 a	
5	„	Urzejowice	6 „	„	—	„	—	1½ mg	Pierwszeństwo mają kandyd. z W. K. N.
1	**Rawa Ruska**	Rawa Rus.	7 „	męska	—	„	4 ubik.	—	Konkurs 2-gi Pierwszeństwo z egz. wydział. lub w. k. n.
1	**Rzeszów**	Rzeszów	7 „	żeńska	św. Scholastyki	„	—	—	Wymagany w. k. n.
2	„	Kąkolówka	3 „	koeduk.	—	„	3 ubik.	2350 m²	
3	„	Wola Rafałowska	3 „	„	—	„	4 „	111 a 38 m²	
1	**Sanok**	Płonna	2 „	„	—	pol.-r.	2 „	2 mg	Konkurs 2-gi
1	**Śniatyn**	Zadubrowce	2 „	„	—	„	—	2 mg	
1	**Stary Sambor**	Straszewice	2 „	„	—	ruski	—	2 mg	Konkurs 2-gi
1	**Tłumacz**	Hostów	2 „	„	—	polski	—	—	Konkurs 2-gi
2	„	Jezierzany	4 „	„	—	„	—	1½ mg	Konkurs 4-y
3	„	Krzywotuły Stare	2 „	„	—	pol.-r.	2 ubik.	2 mg	Konkurs 2-gi
4	„	Puźniki	2 „	„	—	„	3 ubik.	¾ mg	Konkurs 4-y
1	**Zaleszczyki**	Kołodróbka	5 „	„	—	„	—	—	Konkurs 4-y
2	„	Kułakowce	2 „	„	—	polski	3 ubik.	1 mg	Konkurs 3-ci

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15 marca 1932 r.

Unieważnienie konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	Borszczów	Filipkowce	2-kl.	koed.	—	pol.-r.	kierow.	11/31	
1	Kopyczyńce	Horodnica	7 „	„	—	„	„	4/31	
1	Stanisławów	Jezupol	6 „	„	—	pol.	„	12/31	
1	Złoczów	Poczapy	2 „	„	—	pol.-r.	„	11/31	

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych

w powiecie kosowskim:

Posada nauczyciela w 7-klasowej szkole męskiej w Kosowie.
Posada nauczycielki w 7-klasowej szkole żeńskiej w Kosowie.
Posada nauczyciela w 7-klasowej szkole w Różnowie.
Od kandydatów wymaga się egzaminu wydziałowego lub wyższego kursu nauczycielskiego.

Stanowiska w szkołach średnich ogólnokształcących.

Ministerstwo W. R. i O. P. ogłosiło w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 z 1931 r., poz. 140, konkurs na stanowisko dyrektora gimnazjum państwowego w Buczaczu, tudzież gimnazjum im. Kornela Ujejskiego w Kamionce Str.

Podania zaopatrzone potrzebnemi dokumentami, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum O. S. Lw. w terminie do sześciu tygodni od daty wyjścia (t. j. 31 grudnia 1931 r.) wymienionego numeru Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.

Posada nauczyciela towaroznawstwa w Państwowej Szkole Handlowej w Przemyślu.

Nr. III. 5832/31. Kuratorjum O. S. Lw. podaje do wiadomości, iż w Państwowej 3-klasowej Szkole Handlowej Męskiej i Żeńskiej w Przemyślu jest od 1 września 1932 wolna posada nauczyciela towaroznawstwa.

O stanowisko to mogą się ubiegać kandydaci, posiadający kwalifikacje, określone postanowieniami rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 29 z r. 1928, poz. 271) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych, oraz przepisami rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia

28 listopada 1930 r. Nr. III. T. 9696/30 (Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 12 z 1930 r., poz. 188).

Do posady tej przywiązane jest uposażenie unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 918), oraz ustawą z 1 marca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 207).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić do Kuratorjum O. S. Lw. za pośrednictwem Państwowej 3 klasowej Szkoły Handlowej Męskiej i Żeńskiej w Przemyślu w terminie do 15 czerwca 1932.

Lwów, dnia 29 grudnia 1931 r.

P. o. Naczelnika Wydziału: *Inż. T. Kozłowski.* wr.

Ogłoszenia.

Wykaz zakładów naukowych, których uczniom przysługują ulgi taryfowe [1]).

Okólnik Ministerstwa Komunikacji Nr. III/1 12169/31 z dnia 21 września 1931 r.

(Dodatek do Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 9 października 1931 r. Nr. 15) [2]).

Z dniem ogłoszenia wprowadza się w życie niżej podany wykaz zakładów naukowych, których wychowańcy (wychowanice) przy przejazdach kolejami państwowemi oraz prywatnemi, znajdującemi się pod zarządem państwowym, mogą korzystać z ulg taryfowych.

Wykaz zawiera zakłady naukowe państwowe i te prywatne, którym przyznano prawo szkół państwowych, lub które postawione zostały narówni z zakładami państwowemi, z wskazaniem ich w porządku alfabetycznym według województw i miejscowości, w których się znajdują, oraz podziałem na kategorje: szkoły artystyczne, szkoły średnie ogólnokształcące, szkoły zawodowe, zakłady kształcenia nauczycieli, szkoły specjalne, publiczne szkoły dokształcające zawodowe.

Skoły powszechne nie zostały zamieszczone w wykazie z powodu wielkiej ich liczby i technicznej trudności ich wyliczania, natomiast podane zostały inspektoraty szkolne, którym szkoły powszechne są podległe.

Wychowańcy (wychowanice) wszystkich wymienionych kategoryj szkół, oprócz publ. szkół dokształc. zawodowych, mają prawo do korzystania z wszystkich ulg, przewidzianych w rozdziałach D I. i D II. działu I. części II. Taryfy osobowej i bagażowej na podstawie zaświadczeń wzoru ustanowionego, wydawanych przez dyrekcje szkół za podpisem dyrektorów, kierowników lub ich zastępców i opatrzonych pieczęcią urzędową odnośnego zakładu naukowego.

Zaświadczenia szkolne, wydawane uczniom szkół powszechnych, oprócz podpisu kierownika szkoły i pieczęci szkolnej, powinny być opatrzone również pieczęcią odnośnego inspektora szkolnego.

---

[1]) Przedrukowano tylko zakłady podległe Kuratorjum O. S. Lw.

[2] Dodatek przesłało Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 24 listopada 1931 r. Nr. I. Org. 1913/31.

Uczniowie (uczennice) publicznych szkół dokształcających zawodowych korzystać mogą z ulg taryfowych tylko przy przejazdach za odcinkowemi biletami okresowemi pod warunkiem jednak każdorazowego stwierdzenia przez kierownictwo szkoły, że miejsce praktyki fachowej, lub pracy i zamieszkania ucznia (uczennicy) znajdują się poza miejscem istnienia szkoły, oraz przy wycieczkach zbiorowych za każdorazowem nadto poparciem celowości wycieczki przez kuratorja lub inspektoraty szkolne.

Z ulg przy przejazdach zbiorowych (wycieczkach szkolnych) mogą korzystać również uczniowie (uczennice) szkół prywatnych typu wymienionych w wykazie szkół państwowych, jakoteż słuchacze (słuchaczki) nie wymienionych w wykazie niniejszym kursów dla dorosłych i młodocianych, szkół dla dorosłych i młodocianych, uniwersytetów powszechnych i ludowych państwowych (prowadzonych przez kuratorja, inspektoraty, kierownictwa szkół powszechnych), komunalnych (prowadzonych przez sejmiki, wydziały powiatowe, rady szkolne, magistraty) i społecznych (prowadzonych przez ogniska nauczycielskie i organizacje społeczne) na podstawie każdorazowych zgłoszeń do właściwych dyrekcyj okręgowych K. P. przez inspektorów odnośnych okręgów szkolnych — za ich podpisem i pieczęcią urzędową.

Równocześnie odwołuje się poprzedni wykaz szkół, podany w Dodatku do Dziennika Taryf i Zarządzeń Kolejowych Nr. 19 z 20. XI. 1930[1]).

Szkoły artystyczne.

Województwo lwowskie

Drohobycz: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie;
Jaworów: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie;
Lwów: Instytut Muzyczny im. M. Łyseńki, Konserwatorjum Polskiego Towarzystwa Muzycznego, Lwowskie Konserwatorjum Muzyczne im. Karola Szymanowskiego (daw. Lwowski Instytut Muzyczny), Szkoła Muzyczna im. I. Paderewskiego, Szkoła Muzyczna Sabiny Kasparek, Zakład Muzyczny Malwiny Reyssówny;
Przemyśl: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie, Instytut Muzyczny im. Fr. Chopina Wandy Cysberowej, Szkoła Muzyczna im. L. Van Bethovena A. i J. Grzywieńskich.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie, Filja Lwowskiego Konserwatorjum Muzycznego im. Karola Szymanowskiego (daw. Lwowsk. Instytutu Muzycznego);
Stanisławów: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie, Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego we Lwowie;
Stryj: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie.

Województwo tarnopolskie.

Czortków: Szkoła Muzyczna St. Łukasiewicza;
Tarnopol: Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łyseńki we Lwowie, Szkoła Muzyczna Towarzystwa Przyjaciół Muzyki.

---

[1]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nie ogłoszono.

Szkoły średnie ogólnokształcące.

Zakłady państwowe.

Województwo lwowskie.

Brzozów: Gimnazjum koedukacyjne;
Drohobycz: Gimnazjum męskie im. Kr. Wł. Jagiełły;
Gródek Jagielloński: Gimnazjum koedukacyjne im. Kr. Wł. Jagiełły;
Jarosław: I Gimnazjum meskie, II gimn. męskie im. Augusta Witkowskiego;
Jaworów: Gimnazjum koedukacyjne;
Krosno: Gimnazjum koedukacyjne im. M. Kopernika;
Leżajsk: Gimnazjum koedukacyjne im. Bol. Chrobrego;
Lwów: I Gimnazjum m. im. M. Kopernika, II Gimnazjum męsk. im. Karola Szajnochy, III. Gimn. męsk. im. Kr. Stef. Batorego, IV. Gimn. męskie im. Jana Długosza, V. Gimn. męsk. im. Hetmana St. Żółkiewskiego, VI. Gimn. męsk. im. St. Staszica, VII. Gimn. męsk. im. T. Kościuszki, VIII. Gimn. męsk. im. Kr. Kazimierza Wielkiego, IX. Gimn. męsk. im. J. Kochanowskiego, X. Gimn. męsk. im. H. Sienkiewicza, XI. Gimn. męsk. im. J. i A. Śniadeckich, XII. Gimn. męsk. im. St. Szczepanowskiego, Gimn. męskie z r. j. n., Filja gimn. męsk. z r. j. n., Gimn. żeńskie im. Król. Jadwigi;
Łańcut: Gimn. koedukacyjne im. H. Sienkiewicza;
Nisko: Gimn. koedukacyjne;
Przemyśl: I. Gimn. męsk. im. J. Słowackiego, II. Gimn. męsk. im. prof. Kazimierza Morawskiego, Gimn. męsk. z r. j. n.;
Rawa Ruska: Gimn. koedukacyjne;
Rzeszów: I. Gimnazjum męsk. im. St. Konarskiego, II. Gimn. męsk. im. St. Sobińskiego;
Sambor: I. Gimn. męsk. im. A. Mickiewicza, II. Gimn. męsk. im. M. Kopernika;
Sanok: Gimn. męsk. im. Kr. Zofji;
Sokal: Gimn. męsk. im. Antoniego Malczewskiego;
Tarnobrzeg: Gimn. koedukacyjne im. Jana Tarnowskiego;
Żółkiew: Gimn. męsk. im. Hetmana St. Żółkiewskiego.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja: Gimn. męsk. im. Kaz. Jagiellończyka, Gimn. męsk. z r. j. n.;
Rohatyn: Gimn. koedukacyjne im. Piotra Skargi;
Stanisławów: I. Gimn. męsk. im. Mieczysł. Romanowskiego, II. Gimn. męsk. im. Marsz. Piłsudskiego, III. Gimn. męs. im. St. Staszica, Gimn. z r. j. n.;
Stryj: I. Gimn. męskie im. Marsz. Józefa Piłsudskiego, II. Gimn. męsk.;
Śniatyn: Gimn. koeduk. im. Franciszka Karpińskiego;
Tłumacz: Gimnazjum męskie.

Województwo tarnopolskie.

Brody: Gimn. męsk. im. Józefa Korzeniowskiego;
Brzeżany: Gimn. koedukacyjne;
Buczacz: Gimn. koedukacyjne;
Czortków: Gimn. koedukacyjne im. J. Słowackiego;
Kamionka Strumiłowa: Gimn. koedukacyjne im. Kornela Ujejskiego;

Tarnopol: I. Gimn. męsk. im. Wincentego Pola, II. Gimn. męskie, III. Gimn. męsk. im. M. Kopernika, Gimn. żeńskie z polskim językiem nauczania;

Trembowla: Gimn. koedukacyjne;

Zbaraż: Gimn. koedukacyjne im. H. Sienkiewicza;

Złoczów: Gimn. koedukacyjne im. Kr. Jana Sobieskiego.

Zakłady prywatne.

Województwo lwowskie.

Borysław Tustanowice: Gimnazjum koedukacyjne Tow. Pryw. Polskiego Gimnazjum realnego dla Borysławia i Tustanowic, Ska z ogr. odpow. w Borysławiu;

Bąkowice pod Chyrowem: Gimn. męskie OO. Jezuitów;

Chodorów: Gimn. koedukacyjne im. Artura Grottgera Tow. Zakładów Naukowych Ogólnokształcących i Zawodowych w Chodorowie;

Dobromil: Gimn. koedukacyjne Miejskie im. Herburtów;

Drohobycz: I. Gimn. żeńskie Towarzystwa I. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego, II. Gimn. Żeńskie im. H. Sienkiewicza Polsk. Tow. Pryw. Gimn Żeń. im. H. Sienkiewicza, Gimn. Koedukacyjne im. J. Franki Ukraińskiego Towarz. Pedagogicznego „Ridna Szkoła";

Jarosław: Gimn. żeńskie im. M. Marceliny Darowskiej Zgromadzenia SS. Niepokalanego Poczęcia N. M. P.;

Kolbuszowa: Gimn. koedukacyjne Tow. Szkoły Gimnazjalnej Męskiej;

Lwów: Gimn. żeńskie SS. Bazyljanek, Gimn. żeńskie Józefy S. Goldblatt Kamerlingowej, Gimn. żeńskie dra Adeli Karp-Fuchsowej; Gimn. żeńskie im. A. Mickiewicza Olgi Żychowiczowej, Liceum żeńskie im. A. Mickiewicza Olgi Żychowiczowej, Gimnazjum żeńskie Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu, Gimnazjum żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — Spadkobierców Zofji Strzałkowskiej, Gimn. żeńskie Zgromadzenia SS. de Notre Dame, Gimn. żeńskie Konwentu SS. Sercanek, Gimn. żeńskie im. J. Słowackiego Tow. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. J. Słowackiego, Gimn. żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek, Gimn. męskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej, Gimn. męskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej, Gimn. żeńskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej;

Przemyśl: Gimnazjum żeńskie PP. Benedyktynek, Gimn. żeńskie im. Marji Konopnickiej Anny Kleczyńskiej, Gimn. żeńskie Ukraińskiego Instytutu dla dziewcząt w Przemyślu;

Przeworsk: Gimnazjum koedukacyjne Miejskie im. Króla Władysława Jagiełły;

Rzeszów: Gimnazjum żeńskie Tow. Prywatnego Gimnazjum Żeńsk.;

Sambor: Gimnazjum żeńskie im. Marji Konopnickiej Tow. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. Marji Konopnickiej;

Strzyżów n. W.: Miejskie gimnazjum koedukacyjne.

Województwo stanisławowskie.

Dolina: Gimnazjum Koedukacyjne Polskie im. Zygmunta Krasińskiego Tow. Szkoły Średniej im. Krasińskiego;

Horodenka: Polskie Gimnazjum Koeduk. Tow. Szkoły Średniej;

Kałusz: Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne;

Kołomyja: Gimnazjum żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek, Gimnazjum żeńskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej;

Stanisławów: Gimnazjum żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek, Gimnazjum koedukacyjne Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej, Gimnazjum żeńskie im. Elizy Orzeszkowej Stowarzyszenia Polskiego Gimnazjum Żeńskiego im. E. Orzeszkowej;

Stryj: Gimnazjum żeńskie Tow. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego;

Turka: Gimnazjum koedukacyjne im. Marsz. Józefa Piłsudskiego Tow. Gimnazjalnego.

Województwo tarnopolskie.

Borszczów: Gimnazjum Koedukacyjne Tow. Szkoły Średniej;

Brody: Gimnazjum żeńskie im. E. Orzeszkowej D. Loewina;

Jazłowiec: Gimnazjum żeńskie Konwentu SS. Niepokal. Poczęcia N. M. P.

Przemyślany: Polskie Gimnazjum Koedukacyjne im. Król. Jadwigi Towarzystwa Polskiego Gimnazjum im. Król. Jadwigi;

Radziechów: Gimnazjum Koedukacyjne im. Marszałka Badeniego Towarzystwa Gimnazjum w Radziechowie;

Tarnopol: Gimnazjum żeńskie im. Marji Konopnickiej Zofji Lenkiewiczowej, Gimnazjum żeńskie Towarzystwa „Ridna Szkoła“ U. T. P.;

Złoczów: Gimnazjum Koedukacyjne Ukraińskiego Towarzystwa Pedagogicznego „Ridna Szkoła“.

Szkolnictwo zawodowe.

Województwo lwowskie.

Albigowa: Szkoła Rolnicza żeńska (M. R.);

Borysław: Szkoła Zawodowa żeńska Tow. Szkoły Ludowej, Państwowa Szkoła Wiertnicza (męska);

Dublany: Państwowe Kursy Gorzelnicze (męskie);

Drohobycz: Średnia Szkoła Techniczna Tow. Szkoły Technicznej (męska), 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej, Szkoła Zawodowa żeńska im. E. Orzeszkowej Tow. Średniej Szkoły Zawodowej Żeńskiej;

Fredrowo: 2-letnie Kursy Praktyki Ogrodniczej Tow. Gospodarczego we Lwowie (koedukacyjne);

Godowa: Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.);

Gródek Jagielloński: 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Ludowej, Szkoła Rolnicza Męska (M. R.);

Jarosław: 4-letnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej, Państwowa Szkoła Budownictwa (męska);

Jaworów: Państwowa Szkoła Przemysłu Drzewnego (męska);

Korczyna: Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.);

Lwów: Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa im. Dra A. Korkisa (męska), 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej, 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Żyd. Tow. Szkoły Handlowej, 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. „Proświta“, Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Tow. Szkoły Handlowej, Jednoroczna Żeńska Szkoła Przysposobienia Kupieckiego M. Christoffa, Liceum Han-

dlowe Koedukacyjne Tow. Liceum Handlowego we Lwowie, Państwowa Szkoła Koszykarska (męska), Państwowa Szkoła Techniczna (męska), Szkoła Majstrów Budowlanych przy Państwowej Szkole Technicznej (męska), Roczny Kurs Kilimkarski przy Państwowej Szkole Technicznej (koedukacyjny), Wieczorny Kurs Elektrotechniczny przy Państwowej Szkole Technicznej (męski), Kursy Radjotechniczne przy Państwowej Szkole Technicznej, Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Z. Olszewskiego, Pryw. Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Warsztatów Rękodzielniczych dla dziewcząt żydowskich, Szkoła Zawodowa żeńska im. Św. Teresy Zgromadzenia SS. Opatrzności Bożej, Szkoła Zawodowa żeńska Zgromadzenia SS. Bazyljanek, Szkoła Zawodowa Żeńska Wyrobów Galanteryjnych Tow. Szkoły Zawodowej, Szkoła Rzemiosłowa Żeńska Spółdzielni „Trud", Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska, Państwowa 4-letnia męska Szkoła Ekonomiczno-Handlowa, Szkoła Techników Lotników Ligi Obrony Powietrznej Państwa w Sygniówce pod Lwowem (męska), Szkoła Majstrów Elektrotechników Towarzystwa Szkół Przemysłowo-Technicznych (męska), Szkoła Rzemieślnicza przy Państwowej Szkole Technicznej;

Krosno: Państwowa Szkoła Tkacka (męska), 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Jerzego Polańskiego;

Miłocin: Szkoła Rolnicza męska (M. R.);

Mokrzyszów: Szkoła Rolnicza męska (M. R.);

Pohorce: Szkoła Rolnicza żeńska (M. R.);

Przemyśl: Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Szkoły Ludowej, Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Warsztatów Rękodzielniczych dla dziewcząt żydowskich, Liceum Handlowe Koedukacyjne T. L. H., Państwowa 3-klas. Szkoła Handlowa męska i żeńska, Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.), 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa L. Teichowej i E. Bienenstokowej;

Rawa Ruska: Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Szkoły Ludowej;

Rakszawa: Państwowa Szkoła Sukiennicza (męska);

Rozwadów: 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkół Zawodowych;

Rzeszów: 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Kupieckiej, Szkoła Mleczarska Koedukacyjna (M. R.), Szkoła Przemysłowa Żeńska Tow. Szkoły Ludowej, Szkoła Rzemiosł Tow. Pryw. Szkoły Przemysłowej;

Sambor: 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej, 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa fundacji O. Gotthelfa, Średnia Szkoła Zawodowa Żeńska im. St. Sobińskiego Tow. Średniej Szkoły Zawodowej Żeńskiej, Szkoła Przemysłowa dla dziewcząt żydowskich fundacji O. Gotthelfa;

Sanok: 3-klas. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych „Ognisko";

Snopków: Główna Szkoła Gospodarcza żeńska (M. R.);

Sokal: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Stanisława Kochanowskiego;

Suchodół: Szkoła Rolnicza Męska (M. R.);

Wólka Kapitańska: Szkoła Ogrodnicza męska (M. R.);

Żółkiew: Szkoła Zawodowa dla dziewcząt żydowskich Tow. Ochrony Dzieci i Młodzieży Żydowskiej;

Województwo stanisławowskie.

Bereźnica: Szkoła Rolnicza Męska (M. R.);
Bolechów: Niższa Szkoła Leśna Męska (M. R.);
Horodenka: Szkoła Rolnicza Męska (M. R.);
Kołomyja: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej, Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadzenia SS. Urszulanek, Państwowa Szkoła Przemysłu Drzewnego (męska), Państwowa Szkoła Szewska (męska);
Miłowanie: Szkoła Rolniczo-Ogrodnicza (Męska) (M. R.);
Ruda Kochawińska: Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.);
Stanisławów: Państwowa Szkoła Przemysłu Drzewnego (męska), Państwowa Szkoła Handlowa (męska), Jednoroczna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego T. S. H., Szkoła Przemysłowa Żeńska Tow. Szkoły Przemysłowej Żeńskiej, Szkoła Zawodowa Żeńska Związku dla Szerzenia Wykształcenia Zawodowego wśród Żydów w Małopolsce, 3-kl. żeńska Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Handlowej;
Stryj: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Fr. Świderskiego, Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Tow. Warsztatów Rękodzielniczych dla młodzieży żydowskiej (męska), Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, Państwowa Szkoła Tkacka (męska);

Województwo tarnopolskie.

Brody: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa D. Loewina;
Brzeżany: Szkoła Przemysłu Drzewnego Tow. Szkoły Zawodowej Przemysłu Drzewnego (męska);
Czortków: Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Szkół Przemysłowo-Handlowych, 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Gusty Buchsgang;
Grzymałów: Państwowa Szkoła Kołodziejsko-Kowalska (męska);
Jazłowiec: Seminarjum Gospodarcze Zgromadzenia SS. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marji Panny (żeńskie);
Kamionka Strumiłowa: Państwowa Szkoła Kołodziejsko-Kowalska (męska);
Olesko: Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.);
Tarnopol: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Ludowej, Państwowa Szkoła Ślusarstwa Maszynowego (męska), Szkoła Zawodowa Żeńska Tow. Szkoły Ludowej;
Witków: Szkoła Rolnicza Żeńska (M. R.);
Zagrobela: Szkoła Rolnicza Męska (M. R.);
Zaleszczyki: Państwowa Rolnicza Szkoła Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelarstwa Fundacji J. K. I. Hohendorfa w Szutromińcach;
Złoczów: 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa Tow. Szkoły Ludowej.

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Województwo lwowskie.

Cieszanów: Prywatne seminarjum nauczycielskie koedukacyjne im. Stanisława Sobińskiego;
Drohobycz: Prywatne seminarjum nauczycielskie żeńskie Koła Stow. Chrz.-Nar. Naucz. Szkół Pow., Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Bazyljanek;

Jarosław: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie im. Emilji Plater;

Jaworów: Państwowe seminarjum nauczycielskie żeńskie, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Bazyljanek;

Krosno: Prywatne seminarjum naucz. męskie, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Tow. Prywatnego Seminarjum Naucz. Żeńskiego;

Lwów: Państwowe seminarjum naucz. męskie im. Stanisława Sobińskiego, I. Państwowe seminarjum naucz. żeńskie im. Adama Asnyka, II. Państw. seminarjum naucz. żeńskie, Państwowe seminarjum ochroniarskie im. Stanisława Jachowicza, Państwowe Kursy Nauczycielskie, Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Anny Rychnowskiej, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Nazaretanek, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Bazyljanek im. Św. Józefata;

Łańcut: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Boromeuszek;

Przemyśl: I. Państwowe seminarjum naucz. żeńskie, II. Państwowe seminarjum naucz. żeńskie, Prywatne seminarjum naucz. męskie Koła Stow. Chrz.-Nar. Naucz. Szkół Pow., Prywatne seminarjum naucz. żeńskie PP. Benedyktynek;

Rudnik n. Sanem: Państwowe seminarjum naucz. męskie;

Rzeszów: Państwowe seminarjum naucz. męskie im. Stan. Staszica, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Tow. Prywatnego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego;

Sambor: Państwowe seminarjum naucz. męskie im. Marszałka J. Piłsudskiego, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie im. A. Asnyka, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie U. T. P.;

Sokal: Państwowe seminarjum naucz. męskie im. Włodzim. Dzieduszyckiego, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie miejskie;

Żółkiew: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Felicjanek;

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja: Państwowe seminarjum naucz. żeńskie;

Stryj: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie miejskie, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Koła Pedagogicznego Towarzystwa Ukraińskiego;

Stanisławów: Państwowe seminarjum naucz. męskie, Państwowe seminarjum naucz. żeńskie im. ks. Fr. Skarbowskiego, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie im. M. Konopnickiej, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie SS. Bazyljanek;

Tłumacz: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Towarzystwa Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycieli Szkół Powszechnych.

Województwo tarnopolskie.

Brzeżany: Państwowe seminarjum naucz. żeńskie;

Czortków: Państwowe seminarjum naucz. męskie, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie im. M. Konopnickiej;

Tarnopol: Państwowe seminarjum naucz. męskie im. H. Sienkiewicza, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Komitetu Obywatelskiego, Prywatne seminarjum naucz. żeńskie Koła T. S. L.;

Zaleszczyki: Państwowe seminarjum naucz. męskie;

Złoczów: Prywatne seminarjum naucz. żeńskie (koedukacyjne) im. M. Konopnickiej.

Szkoły specjalne.

Lwów: Zakład Głuchoniemych (koedukacyjny), Zakład Ciemnych (koedukacyjny), Szkoła dla głuchoniemych Bardacha (koedukacyjna), Szkoła powszechna specjalna dla umysłowo upośledzonych (koedukacyjna);

Przędzielnica: Zakład wychowawczo-poprawczy męski (Ministerstwa Sprawiedliwości).

Szkoły dokształcające.

Województwo lwowskie.

Borysław (męska), Brzozów (męska), Chodorów (męska), Chyrów (męska), Dobromil (męska), Drohobycz (męska im. Konarskiego, męska im. Mickiewicza i żeńska im. Orzeszkowej), Gródek Jagielloński (męska), Jarosław (męska im. Poniatowskiego i żeńska), Jaworów (męska), Kolbuszowa (męska), Korczyna (męska), Komarno (męska), Krosno (męska), Leżajsk (męska), Lisko (męska), Lubaczów (męska);

Lwów: Nr. 1 im. św. Anny męska, Nr. 2 im. św. Anny żeńska, Nr. 3 im. św. Antoniego męska, Nr. 4 im. Czackiego męska, Nr. 5 handlowa męska, Nr. 6 im. Konarskiego męska, Nr. 7 im. Konopnickiej żeńska, Nr. 8 im. Kordeckiego męska, Nr. 9 im. Lenartowicza męska, Nr. 10 im. św. Magdaleny, Nr. 11 im. św. Marcina męska, Nr. 12 im. św. Marcina męska, Nr. 13 im. Mickiewicza męska, Nr. 14 im. Mickiewicza żeńska, Nr. 15 im. Piramowicza męska, Nr. 16 im. Sienkiewicza męska, Nr. 17 im. Sobieskiego męska, Nr. 18 im. Staszica, męska, Nr. 19 im. Staszica oddz. mech. męska, Zgromadzenia Braci Albertynów męska, im. Bernsteina męska, handlowa Kongregacji Kupieckiej męska, im. Hrinczenki U. T. P. męska;

Łańcut (męska), Miejsce Piastowe (T-wa „Powściągliwość i Praca"), Mościska (męska), Nisko (męska); Przemyśl: Nr. 1 handlowa męska, Nr. 2 im. Kantego męska, Nr. 3 im. Konarskiego męska, Nr. 4. im. Kostki męska, Nr. 5 żeńska; Przeworsk (męska), Rawa Ruska (męska), Rozwadów (męska), Rudnik nad Sanem (męska), Rudki (męska), Rymanów (męska); Rzeszów: Nr. 1 im. Borelowskiego męska, Nr. 2 im. Kilińskiego męska, Nr. 3 im. Orzeszkowej żeńska; Sambor (męska), Sanok (męska), Sokal (męska), Sokołów Małopolski (męska), Stary Sambor (męska), Strzyżów (męska), Tarnobrzeg (męska), Turka (męska), Tustanowice (Nr. 1 męska, Nr. 2 żeńska), Ustrzyki Dolne (męska), Winniki (męska), Żółkiew (męska).

Województwo stanisławowskie.

W Bolechowie (męska), Bołszowcach (męska), Bursztynie (koedukacyjna), Dolinie (męska), Horodence (męska), Kałuszu (męska); w Kołomyi: Nr. 1 handlowa męska, Nr. 2 im. Sienkiewicza żeńska, Nr. 3 im. Sobieskiego męska, Nr. 4 im. Szczepanowskiego męska; w Kutach (męska), Mikołajowie n. Dn. (męska), Nadwórnie (męska), Rohatynie (męska), Rozdole (męska), Schodnicy (męska), Skolem: Nr. 1 męska, Nr. 2 żeńska; Śniatynie (męska); Sołotwinie (męska); w Stanisławowie: Nr. 1 im. Alojzego męska, Nr. 2 drzewna męska, Nr. 3 im. Mickiewicza męska, żeńska, handlowa Stow. Kupc. Polsk. męska; w Stryju: Nr. im. Mickiewicza męska, Nr. 2 im. Sobieskiego męska; Synowódzku (męska), Tłumaczu (męska), Tyśmienicy (męska), Zabłotowie (męska), Żydaczowie (męska).

Województwo tarnopolskie.

W Brodach (męska), Brzeżanach (męska), Buczaczu (męska), Czortkowie (męska), Kamionce Strumiłowej (męska), Podhajcach (męska), Podkamieniu (męska), Przemyślanach (męska), Radziechowie (męska), Tarnopolu (męska), Trembowli (męska), Zborowie (męska), Złoczowie (męska).

Inspektoraty szkolne.

Województwo lwowskie.

Bóbrka, Brzozów, Dobromil, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jarosław, Jaworów, Kolbuszowa, Krosno, Lesko, Lubaczów, Lwów - miasto, Lwów - powiat, Łańcut, Mościska, Nisko, Przemyśl, Przeworsk, Rawa Ruska, Rudki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Sokal, Stary Sambor, Strzyżów, Tarnobrzeg, Turka, Żółkiew.

Województwo stanisławowskie.

Bohorodczany, Dolina, Horodenka, Kałusz, Kołomyja, Kosów, Nadwórna, Rohatyn, Skole, Stanisławów, Stryj, Śniatyn, Tłumacz, Żydaczów.

Województwo tarnopolskie.

Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Czortków, Kamionka Strumiłowa, Kopyczyńce, Podhajce, Przemyślany, Radziechów, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż, Zborów, Złoczów.

Prace ministerjalnych instruktorów w szkołach średnich ogólnokształcących w roku szk. 1931/32.

Nr. II. 19676/31. Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 28 września 1931 Nr. II. 20496/31 zawiadomiło, że pełnienie obowiązków ministerjalnych instruktorów w szkołach średnich ogólnokształcących i zakładach kształcenia nauczycieli powierzyło na rok szkolny 1931/32 w zakresie nauki:

1) religji: ks. E. Szwejnicowi (co soboty od godz. 10—11) [1];
2) język. polskiego: p. dr. Władysławowi Szyszkowskiemu (co wtorku od godz. 13—14); p. Jadwidze Dańcewiczowej (dnia 1, 2, 4, 16, 17, 19 każdego miesiąca o godz. 10—11), oraz p. Juljuszowi Saloniemu (dnia 2, 4, 17, i 19 każdego miesiąca o godz. 10—11);
3) filologji klasycznej: p. Karolowi Dąbrowskiemu oraz p. Rudolfowi Szerękowskiemu (dnia 1, 2, 3, 16, 17 i 18 każdego miesiąca od godz. 8—9);
4) jęz. nowożytnych: p. Wandzie Dewitzowej oraz p. Halinie Nieniewskiej (dnia 1, 5, 16 i 20 każdego miesiąca od godz. 13—14 i dnia 3 i 18 każdego miesiąca od godz. 8—9);

---

[1]) Uwagi w nawiasach oznaczają, w których dniach i godzinach pp. instruktorki i instruktorzy udzielać będą w gmachu Ministerstwa (Aleja Szucha 25, II. p. pokój Nr. 21) informacyj w sprawach związanych z organizacją pracy metodyczno-dydaktycznej z zakresu poszczególnych przedmiotów na terenie szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

5) historji: p. dr. Halinie Mrozowskiej (dnia 1, 3, 5, 16, 18 i 20 każdego miesiąca od 9—10);

6) geografji: p. Gustawowi Wuttkemu oraz p. Michałowi Janiszewskiemu (dnia 2, 3, 4, 17, 18 i 19 każdego miesiąca od 14—15);

7) matematyki: p. Bronisławowi Bieleckiemu i p. Antoniemu Rusieckiemu (dnia 1, 5, 16 i 20 każdego miesiąca od 14—15, dnia 3 i 18 każdego miesiąca od 11—12) oraz p. Michałowi Dowgirdowi (co środy od godziny 14—15);

8) fizyki: p. dr. Bolesławowi Gaweckiemu, p. Józefowi Alichniewiczowi (dnia 1, 3, 4, 16, 18, 19 każdego miesiąca od godz. 13—14), oraz p. Janowi Pniewskiemu (Państw. Sem. Żeńskie w Płocku);

9) chemji: p. Janowi Harabaszewskiemu (co poniedziałku od godz. 14—15);

10) przyrodoznawstwa: p. Edwardowi Gemborkowi oraz p. Antoniemu Mączakowi (dnia 1, 3, 5, 16, 18 i 20 każdego miesiąca od godz. 12—13);

11) propedeutyki filozofji: p. dr. Bolesławowi Gaweckiemu (jak pod 8);

12) robót ręcznych i rysunków [2]): p. Marji Vogelsang, p. Franciszkowi Buczkowskiemu (dnia 2, 5, 17 i 20 każdego miesiąca od godz. 13—14 i dnia 4 i 19 każdego miesiąca od godz. 12—13), oraz p. Stanisławowi Gabrjelowi (dnia 2 i 17 od godz. 12—13, dnia 4 i 19 o godz. 11—12, dnia 5 i 20 o godz. 10—11 każdego miesiąca);

13) śpiewu i muzyki: p. Piotrowi Moosowi (dnia 1, 5, 16 i 20 każdego miesiąca o godz. 11—12), p. Karolowi Hławiczce (tylko w zakł. kształc. naucz., co środy od godz. 13—14), p. Helenie Czerwińskiej (w seminarjach ochroniarskich — Seminarjum Ochroniarskie w Warszawie, Nowy Świat 19).

Centralne pracownie dydaktyczne.

Okólnik Kuratorjum O. S. L. z dnia 30 listopada 1931 r. Nr. II. 18805/31 do dyrekcyj państwowych i prywatnych gimnazjów i seminarjów nauczycielskich.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 14 listopada 1931 r. Nr. II. S. 22097/31 podało do wiadomości, że przy Muzeum Oświaty i Wychowania w Warszawie (ul. Hoża Nr. 88) uruchomione zostały p. n. Centralnych Pracowni Dydaktycznych następujące pracownie dydaktyczne: 1) pracownia języka polskiego, 2) pracownia języków nowożytnych obcych (franc., ang., niem.), 3) pracownia filologji klasycznej, 4) pracownia historji, 5) pracownia geografji, 6) pracownia biologji, 7) pracownia chemji, 8) pracownia fizyki,, 9) pracownia matematyki, 10) pracownia pracy ręcznej, 11) pracownia wychowawcza.

Celem powyższych pracowni jest udzielanie zgłaszającym się osobom fachowych porad, wskazówek i objaśnień w zakresie dydaktyki danego przedmiotu, jak również pokaz ćwiczeń, przyrządów i pomocy naukowych oraz wzorowych urządzeń szkolnych z uwzględnieniem dostosowania ich do odmiennych warunków pracy i pomieszczeń zainteresowanych zakładów.

Kierownikami poszczególnych pracowni są instruktorzy ministerjalni odnośnych przedmiotów, mianowicie polonistycznej — p. dr. Szyszkowski, filologji klasycznej — p. Dąbrowski, języków nowożytnych — pp. De-

---

[2]) Naukę rysunków powierzono rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 1 grudnia 1931 r. Nr. II. S. 22640/31.

witzowa (germ. i ang.) i Nieniewska (franc.), historji — p. dr. Mrozowska, geografji — p. Wuttke, biologji — p. Gemborek, chemji — p. Harabaszewski, fizyki — p. dr. Gawecki, matematyki — p. Bielecki, pracy ręcznej — p. Buczkowski, pracowni zaś wychowawczej — p. wizyt. min. J.Michałowska. Nadto w pracowniach dyżurują stale specjalni asystenci.

Pracownie wymienione pod 1, 2, 3, 4 i 11 otwarte są codziennie (z wyjątkiem niedziel i świąt) od godz. 17 do godz. 18,30, natomiast w soboty od godz. 13,30 do godz. 15.

Pozostałe pracownie otwarte są codzienie (z wyjątkiem niedziel i świąt) od godz. 17,30 do godz. 19, w soboty zaś od godz. 14 do godz. 15,30.

Ze względu na duże korzyści dla nauczycielstwa i szkół, jakie mogą być osiągnięte ze zwiedzania pracowni przez fachowe siły nauczycielskie i dyrektorów szkół, zachęcam Dyrekcje i Grona nauczycielskie do utrzymywania kontaktu z Centralnemi Pracowniami Dydaktycznemi.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.* wr.

Sprawozdania z egzaminów praktycznych.

Nr. I. K. N. 7197/31. Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 7 grudnia 1931 r. Nr. II. P. 22320/31, zmieniając częściowo postanowienia § 28 Przepisów o praktycznym egzaminie na nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1929, Nr. 1, poz. 3) [1]), zwolniło Kuratorjum od obowiązku przesyłania do Ministerstwa w terminie do dnia 15 października sprawozdań z poszczególnych komisyj egzaminacyjnych oraz sprawozdania ogólnego z odbytych egzaminów praktycznych. Nadesłane sprawozdania przez prezesów komisyj będą przechowywane w aktach Kuratorjum.

Komisja Egzaminacyjna dla eksternów przy W. K. N. we Lwowie.

W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 12 z 1931 r., str. 711, ogłoszono — jak z treści wynika — skład Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N., a nie jak brzmi tytuł „Komisja Egzaminacyjna Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie“, co się niniejszem prostuje.

Zarazem podaje się do wiadomości, że w tym komunikacie pod p. 8 mylnie pomieszczono jako członka tej komisji z zakresu wychowania fizycznego nazwisko p. M. Germanówny, instruktorki wychowania fizycznego dla szkół lwowskich w R. S. M. we Lwowie, która obecnie jest na emeryturze.

Wizytatorowie nauki religji gr.-kat.

Nr. I. 38510/31. Grecko-katolicki Metropolitalny Ordynarjat we Lwowie zawiadomił pismem z dnia 4 listopada 1931 r. Nr. 12698/Szk. i z dnia 4 stycznia 1932 r. L. 118/Szk., że powierzył wizytację nauki religji gr.kat.:

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 114.

Ks. E. Gromnickiemu w szkołach powszechnych: im. Konopnickiej męskiej i żeńskiej, im. Lenartowicza męskiej, im. Kordeckiego męskiej, tudzież w filji gimnazjum z r. j. n. i gimnazjum XI, wreszcie zbiorowej nauki uczniów gimnazjów polskich;

Ks. J. Dzerowiczowi w szkołach powszechnych: im. Staszica męskiej i żeńskiej, im. Orzeszkowej żeńskiej, im. Issakowicza żeńskiej, im. św. Marcina męskiej, tudzież w państwowych seminarjach nauczycielskich;

Ks. L. Łużnickiemu w szkołach powszechnych: im. Sienkiewicza męskiej i żeńskiej, im. św. Marji Magdaleny żeńskiej i męskiej tudzież w gimnazjum z r. j. n.;

Ks. A. Piaseckiemu w szkole powszechnej im. Szaszkiewicza.

Wystawa przeciwgruźlicza.

Nr. O. 2330/31. Okręgowy Związek Kas Chorych we Lwowie wyraża podziękowanie pp. Dyrektorom szkół oraz Inspektorom Rad Szkolnych Powiatowych w Okręgu za okazane poparcie w formie skierowania młodzieży i dziatwy szkolnej na I. Okrężną Wystawę Przeciwgruźliczą zorganizowaną w ubiegłym roku, oraz za okazaną pomoc przez oddanie do dyspozycji wystawy sal w obrębie zakładów szkolnych i przez czynny udział nauczycieli i lekarzy szkolnych, którzy, wygłaszając popularne wykłady, przyczynili się do zrozumienia treści i celu wystawy przeciwgruźliczej.

Filmy.

Nr. O. 2404/31. Ministerstwo stwierdziło pismem z dnia 23 listopada 1931 r. Nr. I. Pol. 8796/31, że filmy p. t. „Polacy w Ameryce“ i „Floryda — kraj wiecznego lata“, wykonane przez p. Jerzego Jelińskiego, zasługują na specjalne zalecenie dla młodzieży dla swych wybitnych wartości kształcących. Autor filmów zamierza zrobić objazd wszystkich miast, celem wyświetlenia filmów wraz z krótką prelekcją i ustnemi objaśnieniami.

Falsyfikat biletu bankowego 20-złotowego. (Typ V).

Zawiadomienie Banku Polskiego z dnia 3 grudnia 1931 r. (Min. W. R. i O. P. z dnia 16 grudnia 1931 r. Nr. I. R. 12465/31).

Falsyfikat sporządzono na papierze gładkim o odmiennym składzie i wyglądzie jak papier biletów autentycznych. Celem upodobnienia zewnętrznego wyglądu papieru, zastąpiono ryps siateczką, wykonaną drukiem w kolorze żółtym. Znak wodny z podobizną króla Kazimierza Wielkiego i skrótem „20 zł.“ naśladowano zapomocą druku żółtą farbą. Znak wodny na falsyfikacie, widziany pod światło, wykazuje tylko miejsca ciemniejsze od papieru, podczas gdy na bilecie autentycznym występują wyraźnie miejsca ciemniejsze i jaśniejsze od papieru. Kolor farby bronzowej na falsyfikacie jest ciemniejszy, występuje silniej, a niebieski słabiej, niż na bilecie autentycznym. Rysunki figur symbolicznych wskutek wadliwego cieniowania są zamazane, a poszczególne fragmenty rysunków nie wykazują wyrazistości i uplastycznienia.

Tło wykonane linjami grubemi, co widać wyraźnie w tarczy strony przedniej. Druk tekstów i klauzuli niewyraźny. Podpisy przerywane, miejscami rozlane i zniekształcone. Numeracja dosyć udatnie naśladowana.

Graficzne odtworzenie rysunków przedniej strony jest niezbyt udatne, wobec jednak dobrze naśladowanej odwrotnej strony, falsyfikat jest dosyć trudny do rozpoznania.

Część druga.

E. RUDNICKA (Lwów).

Wychowanie fizyczne w zimie.

W organizacji szkolnictwa polskiego w niepodległej Polsce rząd polski otoczył troskliwą opieką wych. fizyczne młodzieży.

Wszelkie zamierzenia i wskazania władz polskich na polu organizacji wychowania fizycznego idą po linji wiecznie żywych wskazań Komisji Edukacji Narodowej, która poleciła edukację fizyczną młodzieży łączyć z edukacją moralną, by dać ludzkości cnotliwego człowieka, a Ojczyźnie dobrego obywatela.

Wychowanie fizyczne to jeden z filarów wychowania młodzieży dla Państwa.

Zdajemy sobie dziś dokładnie z tego sprawę, że nowoczesny człowiek, pracujący coraz intensywniej nad opanowaniem przyrody, zyskał wielką sprawność duchową kosztem jednak zmniejszenia mięśni.

Ideały, które przyświecają nam w wych. fizycznem nowoczesnego człowieka, to harmonijne ukształtowanie ciała i ducha. Ciało posłuszne woli człowieka, który doskonaląc ducha, żyje całą pełnią swego intelektu. Rozwijając ciało człowieka, pragniemy je uczynić zdrowem, t. zn. odpornem na złe wpływy życia codziennego, pragniemy rozwinąć sprawność fizyczną, która pozwoli najtrudniejsze obowiązki życia spełnić z jak największą ekonomją sił. Doskonaląc ciało człowieka, doskonalimy i jego umysł, starając się drogą bodźców fizjologicznych rozwinąć zdolności funkcjonalne mózgu; prowadząc zaś wych. fizyczne w organizacji społecznej, rozwijamy podstawowe uczucia społeczne.

Pragniemy wychować ludzi dzielnych o dużej energji i radości życiowej, pełnych inicjatywy w działaniu, o wysokiem poczuciu karności obywatelskiej i odpowiedzialności, o silnej woli ześrodkowanej we wspólnem działaniu człowieka z człowiekiem, z uczuciem prawości i sprawiedliwości w ocenianiu przeciwnika.

Współzawodnictwo w formie walki usuwamy na terenie szkoły na dalszy plan. Porównanie sił i walka o palmę zwycięstwa winna być dostępna po długiej szkole życia nad zdyscyplinowaniem siebie i rozwojem wszechstronnej sprawności fizycznej.

Wychowanie fizyczne w organizacji swej musi być dostosowane do płci, okresów rozwoju fizjol. człowieka, typów rasowych i konstytucyjnych, oraz klimatu i pór roku danego kraju.

W kraju naszym, gdzie pora zimowa jest najdłuższą porą, organizacja celowego wych. fizycznego ma doniosłe znaczenie w wych. młodzieży.

Zdajemy sobie sprawę, że liczne wypadki zakażeń czynnikami chorobotwórczemi, tak liczne spustoszenia, jakie czyni gruźlica, są ściśle złączone z brakiem zahartowania, z silną natomiast wrażliwością na wszelkie zmiany temperatury.

Sporty zimowe wydobywają człowieka z dusznych niewentylowanych, zamkniętych i przegrzanych sal, oddając go pod działanie powietrza i słońca, sprowadzając wysoki stopień zahartowania.

Prof. Piasecki twierdzi, że w zimie właściwie mamy najidealniejszy zespół środków wych. fizycznego, któremi są: „powietrze wysokogórskie, silnie chłodzące, promienie słoneczne, bogate w elementy o różnej długości fal i praca mięśniowa (gimnastyka, narty)". Głównym czynnikiem rozwijającym i hartującym nasze ciało to kąpiel powietrzno-słoneczna. Właściwość powietrza w zimie (zwłaszcza wysokogórskiego) to niskie jego ciśnienie atmosferyczne, zmniejszona ilość tlenu w jednostce objętości; ma ono przytem niską ciepłotę, jest suche, o silnym przewiewie, o pełnym dodatnim ładunku elektrycznym. Dołącza się do tego silniejsze promieniowanie słoneczne, przedewszystkiem promieni krótkofalowych. Nasz organizm dzięki samoregulacji doskonale dostosowuje się do właściwości tego powietrza. Na działanie powietrza reagujemy przedewszystkiem wzmożoną akcją oddechu i krążenia krwi, przyśpieszając rytm oddechu i krążenia, przy lepszej sprawności dołącza się do tego nasilenie skurczów mięśni oddechowych i mięśnia sercowego. Z biegiem czasu i działania ćwiczeń następuje też reakcja czynności krwiotwórczej, wytwarzająca coraz to większą ilość czerwonych i białych ciałek krwi. Przemiana materji ulega też radykalnej zmianie. Przy wzmożonem utlenianiu, przy którem organizm pracuje nietylko w kierunku wyrównania zapotrzebowania tlenu, ale i gromadzenia stałej nadwyżki, przy równoczesnem wybitnem zwiększeniu wydzielania bezwodnika węglowego, występuje też większa przemiana białka, które gromadzi się w większej ilości w organiźmie.

Hartowanie ciała nie polega tylko, jak nam się powszechnie zdaje, na przyzwyczajaniu ustroju człowieka do niskich temperatur. Chodzi nam też o doskonalenie samoregulacji ciepła, polegającej na utrzymaniu ciepłoty ciała stale w granicach normalnych, która warunkuje nam najkorzystniejsze funkcje wszystkich procesów życiowych. Skoro przy niskiej temperaturze ciepłota ciała spada zbyt nisko, staje się organizm nieodporny na zarazki chorobotwórcze, przy nadmiernej podwyżce ciepłoty natomiast występuje osłabienie a nawet porażenie serca.

Wychowanie fizyczne w zimie ma nieocenioną, niczem niezastąpioną wartość dla zdrowia człowieka. Jest też niezwykłem lekarstwem i dla psychiki zmęczonego człowieka. Przepiękny krajobraz polski w zimowej szacie daje przecież tyle radości i wewnętrznego zadowolenia! Niestety, dla tej sprawy niema u nas powszechnego zrozumienia.

Świtająca moda narciarstwa i łyżwiarstwa nie staje się jeszcze koniecznością życiową szerokich sfer społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży. Sport ten staje się przywilejem sfery, którą stać na piękny kostjum i sprzęt, albo tej grupy młodych, która w niedługim czasie, często kosztem przemęczenia organizmu, chce zabłysnąć gwiazdą sportu. Uprzedzenie do stosowania wych. fiz. w zimie na otwartem powietrzu w szkole jest jeszcze głęboko zakorzenione. Nasze zabiegi na tem polu kończą się często na lekcjach

gimnastyki w salach, często tylko w klasach. Przeciw wszelkim sportom zimowym mamy niezawodny argument: są one zbyt kosztowne wobec zubożenia ludności, dla szerokich sfer niedostępne.

Czynimy tem samem straszną krzywdę tym właśnie sferom, które mieszkają w nędznych izbach, chodzą w lichem odzieniu i nie mają sposobności zahartowania ciała i rozsłonecznienia swej duszy czarem natury.

W doborze środków wychowania fizycznego jest takie bogactwo różnorodnych ćwiczeń, które mogą być stosowane w życiu dziecka i dorosłego człowieka, mogą być zastosowane w wiosce, miasteczku, mieście, w dolinach i górach. Szkoła jest w pierwszym rzędzie powołana do rozpowszechnienia tych ćwiczeń w szerokich sferach. W szkole powszechnej w klasach najmłodszych w godz. gimn. 30 min. mogą być zastosowane w ostrą zimę krótkie przechadzki, bieg, kilka żwawych ruchów i powrót do klasy. W dzień słoneczny, kiedy mamy świeży lepki śnieg, możemy w ogrodzie, na najbliższej łące, urządzić krótką zabawę. Może to być krótka zabawa krasnoludków, śnieżków, leśnych duszków, które maszerują, biegają, zbierają śnieg, budują swój domek, tańczą, skaczą, lepią śnieżne kule, podrzucają i rzucają do celu. W innym dniu znów może być zastosowana jazda na saneczkach t. zw. koniki (jedno dziecko jedzie, drugie ciągnie sanki i odwrotnie), może być zjeżdżanie z górki lub wzgórza, z krótkiem opowiadaniem fantazyjnem o podróży do kraju niedźwiadków i t. d.

Pamiętać należy zawsze, że ruchy muszą być żwawe, tempo szybkie, ruchy rozłożone na szerokie grupy mięśniowe. Obowiązuje zawsze posłuch i karność ze względu na bezpieczeństwo dzieci. U starszych dzieci stosuje się podobne ćwiczenia tylko w formie trudniejszej. Może być gimnastyka krótka o ruchach żwawych, mogą być zabawy śnieżkami różnego rodzaju. Walka śnieżkami; np. są 2. zastępy, na polanie wyznaczamy dla każdego zastępu pole, młodzież przez 5—7 minut gromadzi kule, oczywiście z miękkiego śniegu, na gwizd ustawia się na swych metach; matka (kapitan) drużyny jest po stronie przeciwnika, liczy on straconych przeciwników, którzy dostali kulą śnieżną. Rzuty w głowę, w twarz niedozwolone. Po kilkunastominutowej walce kończymy grę, liczymy „ubitych“ przeciwników; która partja więcej ubiła, wygrywa. Ta sama zabawa odbywa się potem, tylko z budową okopów ze śniegu, z poza których jak z mety rozpoczyna się walka. Trudniejsza, ale pełna emocji zabawa, to atak i obrona zamku czy miasta. Mogą brać udział dwie klasy, najlepiej pod okiem 2-ch nauczycieli. Na wzgórzu jedna drużyna, która wyrusza naprzód, buduje zamek ze śniegu, wtyka chorągiew, gromadzi kule śnieżne i rozstawia obrońców w koło zamku. Przeciwna w rozsypce pełza niewidocznie, chcąc dotrzeć do zamku, obrońcy uderzają kulami, uderzony jako stracony wraca. Często mała grupka posuwa się wedle pewnego planu (najdzielniejszy okryty białym całunem posuwa się wśród nich niewidocznie), narażając się na uderzenia i chroniąc najdzielniejszego między sobą. Szczęśliwie podpełznął do zamku, chwyta chorągiew, grozi mu jeszcze osaczenie (zajście przeciwnika z przodu, ratuje się zjeżdżaniem, siadając na ziemi lub często na saneczki dyskretnie wciągnięte. Zabawa ta wywołuje najczęściej szaloną radość młodzieży.

Ćwiczenia w zimie dadzą się też znakomicie stosować jako ćwiczenia harcerskie.

Ćwicz. „etapami do celu“. W szkole wyznaczamy sobie wedle mapy pewien punkt w terenie. Różnemi drogami (o równej długości) dochodzimy

do wyznaczonego punktu, znacząc drogę kolorowemi paskami papieru. Zastęp, który pierwszy stanie w oznaczonem miejscu, wygrywa.

Ćwiczenie spostrzegawczości. Drużyna maszeruje żwawo zastępami przez miasto, wioskę, las, drogę i t. p., po drodze dokonywane są obserwacje wszystkiego, co się mija w drodze. Po powrocie kilka orjentujących pytań i szkicowanie rysunku z pamięci lub spisywanie imienne przedmiotów.

Ćwicz. czytania tropów. Jeden zastęp wyrusza w drogę po wyznaczonej drodze, czyniąc widoczne tropy, (często kroki zwykłe, podskokiem kulejąc i t. p.), drugi zastęp odczytuje tropy.

Saneczki są dostępne jako zabawa ruchowa prawie w całej Polsce; jest to sprzęt tani, łatwy do sporządzenia nawet w szkole. Jako ćwiczenie mieści w sobie coś z turystyki, wejście w górę, z obciążeniem (saneczkami), praca wszechstronna mięśni, oraz zjeżdżanie szybkie, zawrotne, dające potężną dozę radości i zadowolenia.

Sport ten dostępny dla dziatwy i młodzieży. Jedno tylko należy uczynić wielkie zastrzeżenie: konieczna jest staranna opieka wychowawców i unikanie wszelkich wyścigów.

Łyżwiarstwo również już dostępne od lat wczesnych, wymaga ono wybitnej pracy mięśni nóg, jest znakomitem ćwiczeniem przedewszystkiem czynności wegetatywnych. Sport ten należy stosować jako zabawę ruchową, należy więc stosować chody, biegi dla starszej młodzieży, ewentualnie estetyczną jazdę figurową, unikać należy wszelkich wyścigów, które wymagają zgarbionej postawy tułowia (jak przy kolarstwie).

Narciarstwo coraz bardziej rozpowszechnia się w Polsce. Sama konfiguracja znaczniejszej połaci naszego kraju sprzyja rozwojowi tego sportu.

Chód na nartach, zjeżdżanie lub skoki dają sumę doskonale celowych wszechstronnych ruchów ciała. Są przy tem znakomitem ćwiczeniem oddechowem. Narty w szkole winny być stosowane tylko dla wychowawczych celów wycieczek.

Potrzebne tu jest bardzo stopniowanie ćwiczeń, pod stałą wytrawną opieką wychowawczą i kontrolą lekarza. Zastosujemy więc zwyczajne posuwanie się na nartach po równym terenie, potem zjeżdżanie z pochyłości, wzgórz, czy gór. Dłuższe wycieczki czynić będziemy tylko z bardziej wytrawnymi. Ćwiczenia mogą być urozmaicone patrolami narciarskiemi z tropieniem, obserwacją terenu i t. p. Przez należycie zorganizowane narciarstwo możemy osiągnąć znakomite wartości psychiczno-wychowawcze. Młodzież uczy się zgodnego współdziałania, rozwija w sobie odwagę oraz poczucie karności obywatelskiej. Jako środek lokomocji pozwala na obserwację bez wielkiego wysiłku znacznej połaci okolicy, często pozwala nam dotrzeć w te strony, które w lecie są często niedostępne.

Sport ten pociąga już i młodzież wiejską, często widzi się ją na nartach prymitywnych przez siebie sporzadzonych, które jednak spełniają swoje zadanie. Często widzi się jadących na sankach, na których odbywają po równym terenie nawet długo trwającą jazdę. Czynią to zapomocą kijków takich, jakiemi posługujemy się przy nartach.

Pomysły młodzieży w całej pełni winniśmy wprzęgnąć w życie szkolne, czyniąc sport dostępny dla najbiedniejszych.

Propagujmy sport wychowawczy nietylko w mieście, ale i na wsi. Młodzież wiejska potrzebuje tego ruchu nietylko ze względów zdrowotnych ale ze względów psychiczno-wychowawczych przedewszystkiem.

Dziecko wiejskie, tak wcześnie wprzągnięte w poważny kierat zajęć domowych, potrzebuje tak wiele słonecznej radości.

Zabawa wiąże silnemi węzłami ze szkołą, co nie jest też obojętne w szerzeniu oświaty.

Literatura: Dr. Piasecki: Zarys teorji wych. fiz. 2 t. — Dr. Piasecki: Zabawy i gry ruchowe. — Dr. Piasecki i Schreiber: Harce młodzieży polskiej. — Z. Wyrobek: Harcerz w polu. — W. Ziętkiewicz: Jazda na nartach. — W. Ziętkiewicz: Sprzęt narciarski. — A. Bobkowski: Podręcznik narciarski. — E. Nehring: Jazda zwykła i wyścigowa na łyżwach. — W. Kohlrausch: Physiologie der Leibesübungen. — R. W. Schultz: Psychologie der Leibesübungen.

Ćwiczenia śródlekcyjne.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 15 października 1931 r. Nr. I. W. F. 4095/31.
(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/31, poz. 129).

Do wiadomości mojej doszło, że w związku z pojawiającemi się w ostatnich czasach poniekąd sprzecznemi poglądami naukowemi na fizjologiczny akt oddychania, tu i ówdzie zaniechano zwyczaju wykonywania tak zwanych ćwiczeń oddechowych śródlekcyjnych. Ponieważ istotę ćwiczeń śródlekcyjnych stanowią nie głębokie wdechy i wydechy, lecz rozluźnienie napiętych mieśni ucznia, przeto mając na względzie zdrowie dziatwy i młodzieży szkolnej, w sprawie tej zarządzam, co następuje:

1) ćwiczenia śródlekcyjne, — które tak powinno się odtąd nazywać, — należy wykonywać możliwie we wszystkich szkołach, na wszystkich lekcjach;

2) przypominać o potrzebie wykonywania tych ćwiczeń powinien albo dodatkowy dzwonek w szkole, albo polecenie nauczyciela, prowadzącego lekcję;

3) przed ćwiczeniami należy otworzyć, o ile lekcja nie odbywa się przy otwartych oknach, jedno lub dwa okna;

4) na dany przez dyżurnego lub innego ucznia znak, uczniowie wstają ze swych miejsc w ławkach lub między ławkami, wyprostowują się, wykonywują kilka (3—5) wdechów i wydechów, niezbyt głębokich, aby nie doznać zawrotów głowy, oraz w celu rozruszania się, kilka niezbyt złożonych ćwiczeń gimnastycznych, np. w rodzaju skłonu ku przodowi, ku tyłowi i w obie strony, ruchów obrotowych ramionami i t. p.:

5) po wykonaniu tych ćwiczeń uczniowie zajmują swe miejsca.

Cały ten zabieg, trwający nie więcej ponad półtorej do dwóch minut, wykonany przy dopływie świeżego powietrza do klasy, powinien przyczynić się do poprawy krążenia krwi w organizmie ucznia, do rozluźnienia mięśni, znajdujących się w stanie skurczu w związku z długotrwałem siedzeniem, zwłaszcza przy napiętej uwadze. Poprawa krążenia krwi w całym organizmie, a więc i w mózgu, niewątpliwie odbije się na lepszej jego czynności, na zwiększonej wydajności pracy umysłowej ucznia.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.* wr.

Zwalnianie od ćwiczeń cielesnych.

Nr. O. 2537/31. Ćwiczenia cielesne w szkołach średnich ogólnokształcących i szkołach zawodowych są przedmiotem obowiązkowym. Ze względu jednak na stan zdrowia względnie wady ustroju uczeń (nica) może uzyskać zwolnienie od omawianych ćwiczeń.

Celem jednolitego postępowania w tej sprawie ustala się następujące wytyczne:

Zasadniczo zwolnienie od ćwiczeń cielesnych może nastąpić za zezwoleniem Kuratorjum. Jednakowoż dla uproszczenia postępowania Kuratorjum upoważnia niniejszem zarządzeniem Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych do udzielania zwolnień na wniosek lekarza szkolnego na przeciąg 3—4 miesięcy w następstwie cierpień przejściowych, rokujących w wymienionym okresie czasu powrót do takiego stanu zdrowia, który nie będzie przeszkodą do uprawiania ćwiczeń cielesnych w całej pełni lub przynajmniej częściowo.

Natomiast przypadki chorobowe, lub wady budowy ciała, uniemożliwiające uczęszczanie na lekcje ćwiczeń w ciągu jednego lub dwu półroczy, lub wykluczające wogóle możność poddania się przepisowi uczęszczania na ćwiczenia, winny być przedkładane do decyzji Kuratorjum.

W tym celu lekarz (rka) szkolny (a), po dokonanym przeglądzie, sporządza na początku roku szkolnego, względnie półrocza, wykaz tych uczniów (nic), którzy wymagają zwolnienia na okres czasu zastrzeżony niniejszem zarządzeniem kompetencji Kuratorjum.

Wykaz winien zawierać 1) nazwisko i imię ucznia, 2) klasę, do której uczęszcza, 3) rozpoznanie, 4) w rubryce uwagi krótkie umotywowanie wniosku (np. nieskompensowana wada serca, znaczny przerost m. sercowego, blizna pooperacyjna nasuwająca obawę powstania przepukliny, stan po ćwiczeniu przed 3 miesiącami złamania kości).

Nadto w wykazach powinni być osobno ugrupowani uczniowie (nice), wymagający zwolnienia: a) na czas pobytu w zakładzie, b) na jedno półrocze, c) na cały rok szkolny.

Wreszcie w wykazach osobno należy wyszczególniać tych, którzy wymagają zwolnienia zupełnego, osobno zaś zasługujących na zwolnienie częściowe.

W wypadku, gdy lekarz (karka) szkolny (a) wnosi o zwolnienie od ćwiczeń cielesnych na podstawie pisemnego orzeczenia lekarza niezwiązanego ze szkołą, orzeczenie winno być przedstawione Kuratorjum wraz z własną opinją lekarza (karki) szkolnego (ej).

W wypadkach starania o zwolnienie od będących w toku ćwiczeń ze strony ucznia, lub ze strony opieki domowej wbrew orzeczeniu lekarza szkolnego, petenci winni złożyć do Kuratorium formalną pisemną prośbę zaopinjowaną przez lekarza szkolnego i dyrektora zakładu.

Kurator O. S. Lw.: p. o. *St. Świderski.* wr.

Nauczanie koncentryczne.

W 7-klasowej Szkole Żeńskiej im. św. Marji Magdaleny we Lwowie nauczanie w niższych odziałach prowadzone jest przez trzy nauczycielki systemem koncentrycznym. Próby trwają drugi rok. Na posiedzeniu Rady Pedagogicznej dnia 20 listopada 1931 r. przedstawiły nauczycielki sprawozdanie zbiorowe ze swych prób, które wraz ze streszczeniem dyskusji przytaczamy poniżej.

I. P. Marja Mendysówna. Pierwsze lata nauki w szkole powszechnej mają głównie za cel rozwinąć władze duchowe i umysłowe dziecka, zarazem też podać pewien zasób wiedzy materjalnej. Nie może jednak istnieć przedział między kształceniem formalnem a materjalnem, przeciwnie jedno opiera się na drugiem, wzajemnie uzupełnia. Jeśli np. ma się rozwinąć inteligencję, musi się nauczyć dziecko spostrzegać, sądzić, wnioskować, a tego można dokonać początkowo tylko na odpowiednim materjale. Nie zdaje mi się jednak, ażeby dziecko, przychodząc do szkoły, nie miało już w pewnym stopniu tych zdolności rozwiniętych. Owszem, dziecko jest bardzo krytyczne, zdradza nieraz prawdziwe zainteresowanie, potrafi zaś wtedy pytać bez końca, aby swą ciekawość zaspokoić. Należałoby więc wykorzystać tę ciekawość dziecka, ale jej nie znużyć. Jeśli więc dostarczymy do obserwacji jakiś przedmiot, należy ukazywać go ciągle w innem świetle, jakieś zjawisko we wciąż nowej sytuacji. W szkole zadanie to ma spełnić koncentracja (korelacja) przedmiotów nauczania.

Mając tę zasadę na względzie, układa się odpowiednio materjał już na początku roku. Nie można wyznaczać szczegółowo materjału ani jakościowo, ani ilościowo każdego przedmiotu. Wybiera się j. polski za ośrodek nauczania, do niego dostosowuje się resztę przedmiotów. Program tworzy jakby ramy, które wypełnia bieżący materjał. Materjał ten obmyślam sobie zwykle na cały tydzień. Obieram temat, który dostarcza całego szeregu zagadnień. Każde zagadnienie staje się ośrodkiem nauczania w ciągu jednego dnia. Zagadnienie to przewija się przez trzy godziny nauki, a które przedmioty lepiej wyjaśniają daną rzecz, te dobieram na dany dzień. Dlatego też niema podziału godzin zgóry wyznaczonego, ani też porządku, w jakim przedmioty winny po sobie następować. Wypływa to wprost z istoty zagadnienia. Dzięki temu łatwiej jest uczynić naukę interesującą, dostępniejszą dla dziecka, głębszą, wszechstronniejszą, a zatem bardziej jego własną, bardziej budzącą i rozwijającą twórczość. W razie znużenia, braku zainteresowania, mogę zawsze uciec się do zmiany przedmiotu, przeciwnie żywe zainteresowanie, zapał mogę wykorzystać głębiej, dłużej, bez obawy przed dzwonkiem, bez konieczności liczenia się z tem, że czas, wyznaczony na dany przedmiot, już minął. Wskutek tego jednak czasem ucierpi na tem jakiś przedmiot, który był brany w rachubę przy obmyślaniu lekcyj. W związku z obmyślaniem, przygotowywaniem lekcyj — napotykam często na trudności przy wyszukiwaniu tematu, któryby odpowiadał wszystkim wymaganiom zasady koncentracji.

Przykład przygotowywania lekcyj w kl. I.: Odlot ostatnich ptaków.

Poniedziałek: które ptaki odlatują, co je zmusza do tego.

Wtorek: dzika kaczka (obraz: jak żyła rodzina kaczek w lecie).

Środa: jak dzikie kaczki odbywają drogę, dokąd lecą.

Czwartek: powiastka o dzikiej kaczce.

Piątek: jak zimują ptaki osiadłe.

Sobota: wspomagajmy ptaszki w zimie.

Odpowiednio ułożone do pogadanek zdania do pisania (nowe litery w—k). Przykłady dodawania i odejmowania w zakr. 7. Lepienie z plastyliny dzikiej kaczki, wycinanka kolorowa. Rysunek ilustrowany do powiastki o dzikiej kaczce, oraz na temat: karmienie ptaszków w naszej szkole. Ćwiczenia cielesne i zabawa łącznie z pogadankami i wyuczoną piosnką o dzikich kaczkach.

II. P. Danuta Nechayówna. Pracę koncentryczną rozpoczęłam już w roku ubiegłym w klasie 1-ej. Choć poprzednio w mojej praktyce szkolnej prowadziłam lekcje tak, aby tematy przedmiotów były wspólne, łączyły się z sobą treścią, t. j. by była koncentracja, jednak mało zbliżało się to do toku lekcyj, jakie obecnie prowadzę.

Temat miałam dawniej również jeden na 1 dzień nauki. Musiałam jednak pracować ściśle w ramach podziału godzin i nie wolno mi było dłużej niż pół godziny w klasie 1-ej przedmiotu prowadzić. Jeden przedmiot się skończył, zaczynałam następny (treścią z pierwszym związany) i t. d.

Teraz w mojej pracy koncentrycznej pozostawiona mi jest swoboda i czas, poprzednio na pół godziny wymierzony, jest nieograniczony. Kolejność przedmiotów również nie jest wyznaczona, bo trudno nazwać przedmiotem to, co w danej chwili przeprowadzam.

Jako przykład niech posłuży lekcja p. t. „Lalka".

Celem lekcji jest wprowadzenie litery a, zaś z rachunków, względnie geometrji — odcinek.

Tok lekcji: dzieci wypowiadają się o swoich lalkach, jak się nazywają, kto im je ofiarował, jak się z niemi bawią i t. p.

Układają przyniesione lalki według wzrostu od największej do najmniejszej, następnie przeciwnie i pokazują, jak usypiają lalkę do snu. Wyuczam kołysanki dla lalek. Po prześpiewaniu pierwszej zwrotki słowami, następną nucą „a, a, a". Odsłaniam drukowane „a". Dzieci, wskazując na „a", czytają je i śpiewają kołysankę „a, a, a". Wycinają „a" drukowane i układają jedno „a", trzy „a" i t. p.

Następnie dzieci ubierają lalki na bal, przystrajają je we wstążki. Naśladując nauczycielkę, tną dla lalki „odcinek wstążki" (z włóczki). Nauczycielka rysuje odcinek wstążki na tablicy. Uczennice wskazują „odcinek wstążki". Teraz lalki ubrane we wstażki idą na bal: bal lalek w sali gimnastycznej. Dzieci tańczą z lalkami, wybierają po 2, 3 lalki do środka i t. p. Dalej zmęczone laleczki usypiają do snu, śpiewając im kołysankę. W zeszytach i na tablicy piszą literę **a**.

Ćwiczenie domowe: pisanie **a** i rysunek: odcinek wstążki.

Wynik tej lekcji był dodatni. Pracę ułatwiało: 1) nieograniczenie czasu, 2) swoboda w kolejności przedmiotów, 3) jeden temat „lalka" — więc nastawienie uwagi dziecka wyłącznie na ten temat.

Licząc się z tem, że w roku szkolnym czeka praca koncentryczna, nie można planu szczegółowego zgóry dokładnie ułożyć, bo przy przygotowaniu lekcji z dnia na dzień, a nawet już w czasie nauki, nasuwa się szereg pomysłów. Dla klasy 1-ej ułożyłam tylko ogólnie plan do j. polskiego i do rachunków i teorję śpiewu. Inne przedmioty łączą się tak ściśle z językiem polskim i rachunkami, że niepodobna ich oddzielić, a tem samem ułożyć dla nich planu.

Lekcje koncentryczne mają wiele zalet, o których już raz pokrótce wspomniałam:

1) nieograniczenie czasu, t. j. nie muszę dzielić lekcyj na półgodziny;

2) swoboda w kolejności przedmiotów;

3) lekcje koncentryczne mają także tę zaletę, że dzięki nastawieniu umysłu dziecka na jeden opracowany temat, dziecko poddaje samo, jak możnaby w danym dniu nauki pracować, a więc proponuje: wymodelujmy to, narysujmy, policzmy i t. p., a wiadomo, że propozycja, postawiona przez

dziecko, znacznie chętniej przyjęta jest i plan lepiej zrealizowany, aniżeli gdyby tę samą rzecz poddała nauczycielka;

4) dzięki koncentracji uczeń utrwala sobie dobrze daną rzecz, kiedy ona była rysowana, pisana, śpiewana, rachowana, demonstrowana ćwiczeniami i t. p.;

5) swoboda w pracy koncentrycznej sprawia to, że wolno przedmiotowi, w którym uczennice są słabsze, poświęcić więcej czasu i na tym przedmiocie słabszym oprzeć inne nauczanie, w ten sposób utrwalać go i gruntować.

Ma też i swoje wady nauczanie koncentryczne.

Jak z jednej strony lekcje koncentryczne nastawiają uwagę ucznia na jeden temat, tak z drugiej strony każą dziecku przerzucać się na coraz to nowy przedmiot. Nieraz żywego zainteresowania dziecka przedmiotem szkoda przerywać i uwagę jego skierowywać na inne tory. W momencie np., kiedy dziecko rachuje, czy obmyśla przykłady do rachunków, polecić mu modelować, czy ruchami coś odtworzyć, jest rzeczą nieraz dobrą, ale powrócić potem jeszcze raz, czy kilka razy do rachunków, to trudniej.

I tu jednak nie mogę postawić reguły.

Zwykle przedmiot da się rozdrobnić, nieraz jednak nastawienie dzieci dyktuje nauczycielce, aby dłużej zatrzymać się na przedmiocie. Wówczas, wbrew powziętemu planowi, opracowuję przedmiot dłużej, aby wyzyskać zainteresowanie dzieci.

Największą trudność w pracy koncentrycznej sprawia mi nie jej wykonanie, ale obmyślenie tej pracy na cały dzień nauki. Nauczycielka musi użyć nieraz wiele pomysłowości i wysiłku, by lekcję przygotować, a nieraz znużona i wyczerpana pracą nie może zdobyć się na coraz to nowe pomysły, na które wpada się czasem niespodziewanie po dłuższem obmyślaniu. Wówczas przekreśla się zupełnie dawny układ lekcji i za 15 minut już ma się dobrze skrystalizowany pomysł na trzy godziny pracy z dziećmi.

Trudność nastręcza się nieraz w ułożeniu lekcji tak, aby były one ściśle koncentryczne. Często trudno odpowiednią gimnastykę, czy zabawę, lub śpiew zastosować do całości lekcji i przedmioty wplatać jeden w drugi.

Powoli jednak i te trudności przełamują się i praktyka, a przedewszystkiem dobre chęci ułatwiają pracę koncentryczną i nie pozwalają zniechęcać się trudnościami.

III. P. Stanisława Tarnawska. W myśl zasad i kierunków szkoły twórczej w początkowych oddziałach stosuje się plan pracy, ułożony koncentrycznie.

C h a r a k t e r y s t y k a k o n c e n t r a c j i. Koncentracja jest to łączność między wiadomościami należącemi do różnych przedmiotów nauczania.

O ś r o d e k n a u c z a n i a. Nauczanie w początkowych oddziałach opiera się na obserwacji i przeżyciach dzieci. Praca dzieci koncentruje się dokoła ośrodka nauczania. (Ośrodkiem nauczania mogą być różne dziedziny nauki).

R o z k ł a d z a j ę ć. Przy takim toku nauczania nie rozbija się dnia na poszczególne przedmioty, t. zn. nie obowiązuje ścisły podział godzin. Takie niekrępowanie się jednostkami lekcyjnemi ułatwia niezmiernie pracę.

Ośrodkiem nauczania tak w klasie pierwszej, jak i drugiej jest język polski.

W y b ó r t e m a t ó w. W klasie pierwszej nauczyciel dobiera dowolne tematy, a do nich dostosowuje naukę czytania, pisania i inne obowiązujące przedmioty.

Przez dowolny dobór tematów nauczyciel w klasie pierwszej ma ułatwioną w znacznym stopniu ciągłość nauczania. Tematy mogą wypływać jedne z drugich. Np. najbliższe otoczenie dziecka, dom rodzinny, osoby, zajęcia, przedmioty, budowa domu, rzemieślnicy, materjał opałowy i t. p.

W klasie drugiej w przeważnej części tematów do lekcyj dostarcza czytanka (oprócz okolicznościowych zdarzeń aktualnych, bajek). Dokoła niej koncentruje się nauka rachunków, śpiewu, rysunków, zręczności i gimnastyki.

P r z y k ł a d l e k c j i. Podaję przykład szeregu lekcyj do ustępu p. t. Jędrek o mieście cz. I i II.

4/XI. Rozmówka wstępna. Nasze rodzinne miasto. Ćwiczenia ortograficzne łącznie z rozmówką. Piosenka o Lwowie. Wycieczka do śródmieścia (katedra, ratusz, rynek, ulice, kamienice, wystawy sklepowe).

5/XI. Omówienie wycieczki. Zapisanie ulic, przez które przechodziłyśmy (Duże litery). Łącznie z omawianiem wystaw sklepowych, rachunki, rozkładanie liczb, pełne dziesiątki i jednostki. Ilustracja ruchowa wycieczki. Czytanie ustępu „Jędrek o mieście". Rysunek: dom, w którym mieszkam (powtórzenie linij równoległych).

6/XI. Wprawa w czytaniu ust. „Jędrek o mieście" cz. I. Tworzenie opowiadania przez dzieci na podstawie rysunków p. t. Dom, w którym mieszkam. Układanie z patyczków okien, domów — obliczenie rachunkowe w zakresie setki pełnemi dziesiątkami. Ćwiczenia i zabawy łącznie z tematem.

7/XI. Ćwiczenia językowe: sklep — właściciel sklepu — towar. Łącznie z treścią ćwiczeń utrwalania działań pełnemi dziesiątkami, oraz rozkładanie liczb dwucyfrowych na dziesiątki i jednostki.

9/XI. Wprawa w czytaniu ust. „Jędrek o mieście". Pogadanka wstępna (wyjście z przeczytanego ustępu) do nauki o pionie. Ćwiczenia z pionem. Rysunek pionu. Dyktat słuchowy jako sprawdzian o treści zaczerpniętej z pogadanki. Ćwiczenia gimnastyczne: budujemy dom. Wyuczenie piosenki „Nasz domek".

10/XI. Rozmówka — orjentacja w mieście, chodniki, jezdnie. Zapisywanie tekstu — z treści rozmówki — ułożonego przez dzieci. Liczby na domach parzyste, nieparzyste — wprawa w pisaniu liczb. Obserwacja i porównanie obrazków z czytanki „Ulica i droga". Opracowanie ust. 51 „Jędrek o mieście" cz. II. Rysunek dowolny: droga lub ulica.

N a s t ę p s t w a — ł ą c z n o ś ć t e m a t ó w. Przy nauczaniu opartem na tematach z czytanki napotyka się na pewne trudności w łączeniu tematów. Jeden temat opracowuje się w ten sposób przez kilka dni. Po wyczerpaniu danego tematu przechodzimy do innego, poruszającego nowe zagadnienia, nie wiążące się niczem z poprzednio przerobionemi.

P o m o c e n a u k o w e. Do tematów zaczerpniętych z czytanki trzeba dobrać odpowiednio pomoce naukowe np. obrazy, ilustracje, przeźrocza, wiersze, piosenki, zabawy. Dużo materjału, zarówno piosenek, wierszy, zabaw dostarcza czasopismo dla młodzieży „Płomyk" i „Płomyczek".

Zalety koncentracji. Znaczenie koncentracji w nauce szkolnej jest bardzo doniosłe. Sprawia ona, że wiadomości, należące do różnych przedmiotów nauki, nie są w umyśle dziecka luźnie rozrzucone, ale stanowią zwartą całość. Zapobiega ona ciągłej zmianie nastawienia myśli dziecka i rozprószeniu umysłowemu. Wyrabia sprawność umysłową, gdyż wymaga porównania, rozróżniania i zestawiania ze sobą różnych treści nauki. Koncentracja budzi żywsze zainteresowanie nauką, wyrabia zdolność zużytkowania nabytych wiadomości i przyczynia się do lepszego ich utrwalania.

Trudności. Spostrzeżenia. Zdaje mi się, że niedociągnięciem nauczania koncentrycznego jest to, że utrudnia ono systematyczne uporządkowanie materjału naukowego i prowadzi raczej do okolicznościowego traktowania niektórych przedmiotów nauki. Daje się to niekiedy zauważyć w podawaniu wiadomości z teorji muzyki, — na lekcjach gimnastyki, w czasie których według obowiązującego programu ćwiczenia powinne być przeprowadzane w pewnym ustalonym porządku. Trudno również czasem materjał rachunkowy w zakresie setki dostosować do treści lekcji.

Reagowanie dzieci. W czasie nauki prowadzonej tokiem koncentrycznym daje się zauważyć bardzo żywe zainteresowanie dzieci pracą. Dzieci nieraz samorzutnie narzucają dalszy ciąg lekcji. Objawiają widoczne rozwinięcie umysłowe, łatwo wypowiadają swoje myśli i sądy.

Wyniki. Z końcem roku szkolnego w klasie pierwszej przekonałam się, że nauka prowadzona koncentrycznie dała bardzo dobre wyniki.

VI. Dyskusja. Po odczytaniu referatów głos zabiera p. Jędrzejowska, która pracę koncentryczną uważa za dobrą, wymaga ona jednak, jej zdaniem, wielkiej sprawności umysłu dzieci, bo zmusza do odrywania się z przedmiotu na przedmiot i powracania do niego.

P. Tarnawska stwierdza, że w klasie II trudne jest przerzucanie się z przedmiotu na przedmiot. Często rachunki już w zakresie 100 trudno jest stosować do j. polskiego. Niektórym przedmiotom nie można poświęcić więcej czasu (np. rysunkom już bardziej precyzyjnym).

Zabiera głos p. Mendysówna. Gdy chodzi o ugruntowanie jakiegoś przedmiotu, to trzeba się na nim dłużej zatrzymać.

P. Kierowniczka wyraża zdziwienie, że wynajduje się tego rodzaju ujemne strony w pracy koncentrycznej. Swoboda i nieskrępowanie się czasem pozwalają bądźto zatrzymać się na przedmiocie, bądź też, co jest ważniejsze w razie zmęczenia dziecka, przerwać innym przedmiotem. W koncentracji nauczycielka ma wielką swobodę, trudność jest raczej w tem, że w klasie II materjał jest narzucony czytanką. Nauczycielka winna więc wybrać te czytanki, które są podstawą dla danej klasy, a oprócz tego zastosować pisemko jakieś, co czyni już p. Tarnawska.

Tu głos zabiera p. Tarnawska, twierdząc, że najlepiejby było, żeby na dany temat nauczycielka sama układała odpowiednie czytanki, nawiązując treść do istotnych zainteresowań dziecka.

M. RUDNICKA
Instr. rob. kob. (Lwów).

Projekt rozwinięcia programu nauczania robót kobiecych w powszechnych szkołach żeńskich. (Ciąg dalszy).

Oddział V.

I. Rysowanie krojów naturalnej wielkości. II. Wprowadzenie zeszytu krojowego. III. Prowadzenie dzienniczka robót kobiecych. IV. Cerowanie i łatanie bielizny.

I. półrocze.

A) Nauka kroju i szycia. Koszula dzienna dla dziewczynki. Lekcyj 24.

Od początku roku szkolnego do 10 grudnia.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Powtórzenie i rozszerzenie wiadomości o materjałach. Przeróbka bawełny: c. d. Cechy i właściwości dobrych gatunków.	Stosowne ustępy z czytanek z „Płomyka", z gazet, żurnali
2	Materjały bawełniane używane do szycia bielizny: perkalina, medalopam i t. p. Przemysł włókienniczy w Polsce.	
3	Omówienie modelów. Obliczenie ilości materjału.	
4—5	Ćwiczenia w szyciu. Powtórzenie szwu francuskiego. Wyuczenie szwu podszewkowego na resztkach materjału, drobnym przedmiocie, koszulce dla lalki.	
6	Krój koszuli francuskiej (najłatwiejszy) rysowanie form naturalnej wielkości.	
7	Krój koszuli francuskiej (z ramiączkami) na podstawie poprzedniej.	
8—9	Krajanie koszul z materjału.	
10	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie bielizny. Cera po nitce prostej (osnowy lub wątka).	Krótkie ćwiczenia pisemne z zakresu robót.
11—14	Fastrygowanie i szycie boków koszuli (wyłącznie szwem podszewkowym).	
15—16	Wykończenie u góry (np. obrąbek mereżkowy).	
17—18	Wykonanie i przyszywanie ramiączek.	
19	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie bielizny. Cera po linji skośnej (rozdarcie niezgodne z kierunkiem nitek osnowy ani wątka).	
20—21	Znaczenie koszuli (jak najprostszym sposobem).	

22—23 Rysowanie form w zeszytach w kilku skalach (1 : 4, 1 : 6, 1 : 8, 1 : 10).
24 Wpisanie do dzienniczka.

Przybory dla uczennic

1 m. 60 — 1 m 80 perkalu. Koszt około zł 4.

Pomoce naukowe

1. Okazy przeróbki bawełny. 2. Próbki materjałów. 3. Szew podszewkowy wykonany. 4. Manekin do nauki kroju. 5. Tablice szczegółowe. 6. Radełka.

Lp.	Rodzaj roboty	Ilość zużytk. materj.	Cena jedn.	Koszt ogólny	Dzień rozp. rob.	Dzień ukoń. rob.	Ilość godzin w szkole	Ilość godzin w domu
1	Koszula dzienna dla panienki (według własnych wymiarów)	1 m 75 cm perkalu ½ szpulki nici	2 zł 50 gr	3 zł 75 gr	15. IX.	10. XII.	24	2 Wykonałam ramiączka

I. i II. półrocze.

B) Trykotarstwo ręczne: Robota na drutach (szal, rękawica do mycia, chwytki, czapka i t. d.). Lekcyj 24.

Od 10 grudnia do 15 marca.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	Powtórzenie i rozszerzenie wiadomości o przeróbce wełny (fabryki).	Z czytanek geograf. lub przyrodn. ustępy o przemyśle włókiennicz. w Polsce.
2	Włóczki: harasowe, północne; ceny ich hurtowne — detaliczne.	
3	Nauka o barwach. Dobór kolorów. Zestawienie, obliczenie ilości włóczki. Druty, rodzaje, cena. Trykotarstwo ręczne — maszynowe.	
4	Omówienie modelów. Sposób trzymania drutów i włóczki.	Zwiedzenie składu sukna względnie mat. wełnianych.
5	Lekcja naprawy odzieży. Cerowanie bielizny. Cera kątowa.	
6	Sposoby zaczynania roboty drutowej.	
7—10	Robota oczek gładkich.	Pracownie.
11—14	Robota oczek na wywrót.	

15	Lekcja naprawy odzieży. Łatanie bielizny. Koszula (łata wykonana ściegiem obrąbkowym).
16—20	Łączenie poznanych ściegów we wzorki.
21	Naprawa spuszczonych oczek.
22—23	Sposób zakańczania robót drut. Wpisanie do dzienniczka.
24	Lekcja naprawy odzieży. Łatanie bielizny. Koszule dziecięce (łata wykonana szwem podszewkowym).

Przybory dla uczennic

10—15 dkg. włóczki wzgl. bawełny, 2 druty metalowe (celuloid). Koszt około zł 3.50.

Pomoce naukowe

1. Okazy przeróbki wełny (fabrycznej). 2. Zbiór barwnych włóczek. 3. Duże druty i włóczka smyrneńska. 4. Modele robót na drutach. 5. Tablice ilustrujące szczegóły wykonania.

Lp.	Rodzaj roboty	Ilość zużytk. materj.	Cena jedn.	Koszt ogólny	Dzień rozp. rob.	Dzień ukoń. rob.	Ilość godzin w szkole	domu
2	Szalik 100/25 (robota na drutach)	15 dkg zefiru 2 druty	2 zł 0.50	3,50	14 grudnia 1930	14 marca 1931	21	3

II. półrocze.

C) Nauka kroju i szycia. Sukienka kimonowa dziecięca (lat 2—6). Lekcyj 24.

Od 15 marca do końca roku szkolnego.

Lekcje	Tematy lekcyj	Uwagi
1	O przędzeniu lnu (w skróceniu).	Z czytanek.
2	Wyroby fabryczne a samodziały.	Stroje ludowe w Polsce.
3	Materjały używane do szycia sukienek dzieciecych, (płótna, płótno angielskie, bawełna).	
3	Splot prosty i skośny (barchan). Omówienie modelów sukienek i obliczanie ilości materjału.	Zwiedzenie muzeum etnograficzn. ze specjalnem uwzględnieniem motywów ludowych.
4—5	Krój sukienki kimonowej. Rysowanie form naturalnej wielkości.	

6—7	Krajànie sukienek z materjału. Fastrygowanie boków sukienki.	
8	Lekcja naprawy odzieży. Reformy. Łatanie przedmiotów uszkodzonych w szwach.	Motywy ludowe danej okolicy i in.
9—11	Zeszywanie boków sukienki.	
12	Rysowanie form w zeszytach (w skalach).	
13—14	Wykańczanie dołem.	
15—16	Wykończenie górą i zapięcie.	
17	Lekcja naprawy odzieży. Reformy dziecięce. Łatanie jak wyżej.	
18—19	Ściegi ozdobne. Kombinacje ściegów. Nauka o barwach. Dobór kolorów.	
20—21	Zdobienie sukienki na podsatwie własnych projektów.	
22	Rysowanie form w zeszytach w skalach.	
23	Wykończenie sukienki.	
24	Wpisanie do dzienniczka.	

Przybory dla uczennic

1—2 m. materjału. Bawełna do haftu. Koszt około 4 zł.

Pomoce naukowe

1. Manekin dziecięcy. 2. Modele sukienek. 3. Rama do ściegów. 4. Igła i włóczka smyrneńska. 5. Tablice do nauki o barwach. 6. Tablice przeróbki lnu. 7. Tablice ściegów. 8. Wzory ściegów kombinowanych oraz ludowych.

Lp.	Rodzaj roboty	Ilość zużytk. materj.	Cena jedn.	Koszt ogólny	Dzień rozp. rob.	Dzień ukoń. rob.	Ilość godzin w szkole	domu
3	Sukienka kimonowa dziecięca	1 m 25 cm 3 motki bawełny	2,20 zł 2 25 gr	3,50 zł	20/3 1930	24/6 1930	21	—

Kursy i Zjazdy.

Sprawozdanie z kursu wychowawczego w Stanisławowie.

W dniach 9—19 grudnia r. ub. odbył się w Stanisławowie kurs wychowawczy dla nauczycieli państwowych i prywatnych gimnazjów i seminarjów nauczycielskich.

Na kursie uczestniczyło 60 osób, powołanych przez Kuratorjum Okr. Szk. Lw. ze Stanisławowa i okolicy. Z tych 20 nauczycieli było z gimnazjów państwowych, 20-tu z prywatnych, 10-u z seminarjów państw i tyluż z seminarjów prywatnych [1]).

[1]) Oprócz słuchaczy stałych brała udział w urządzonym kursie duża liczba miejscowych nauczycieli szkół średnich, którzy w miarę możności przybywali posłuchać wykładów.

Dnia 9 grudnia odbyło się otwarcie kursu w obecności p. kuratora Stefana Swiderskiego, p. naczelnika W. Gałeckiego, p. wizyt. Jana Chmaja i p. instrukt. min. dr. H. Mrozowskiej.

Pan kurator Świderski otworzył kurs, przedstawiając w krótkości potrzebę przekształcenia metod polskiej szkoły i wytknięcia dróg, któremi kroczyć należy.

Następnie p. naczelnik Gałecki wykazał w referacie p. t. „Ideowe podstawy wychowania" różnicę, zachodzącą w wewnętrznej istocie dawnej szkoły, podającej tylko wiedzę a dzisiejszej, która musi stać się kuźnią charakterów.

Trzeba naszej, biernej dzisiaj i bezideowej młodzieży dać nowe ideały, ku którym dążyć powinna, a te ukaże jej wychowanie państwowe, które tworzy kadry świadomych celu i dążeń obywateli. Ideologja „Państwa" to założenie i wskazanie dzisiejszej szkoły.

Po tej samej linji szły wytyczne prelekcji p. instr. min. dr. H. Mrozowskiej p. t. „Wychowanie państwowe w chwili obecnej". Po perspektywicznem nakreśleniu poprzednich w Polsce okresów wychowawczych i poszczególnych faz rozwojowych wychowania państwowo-obywatelskiego doby obecnej ukazała p. dr. Mrozowska sposoby realizowania ideologji państw. przez wytworzenie w szkole odpowiedniej atmosfery, naświetlanie momentów życia bieżącego i oddziaływanie emocjonalne przez obchody i uroczystości.

Program wykładów dnia pierwszego wyczerpało przedstawienie przez p. naczelnika W. Gałeckiego znaczenia hufców szkolnych P. W. jako szkoły karności praktycznej, wyrabiającej współżycie młodzieży, szczere, mocne i obywatelskie.

Przedpołudniowe wykłady dnia następnego 10. XII. obejmowały tematy: „Wychowanie obywatelskie przez przedmioty humanistyczne" p. instr. min. dr. H. Mrozowskiej i „Wychowanie obywatelskie przez przedmioty matematyczno-przyrodnicze" p. nacz. St. Huberta.

I pierwszy i drugi referat dążył do wykazania, że istnieje wszelka możliwość oddziaływania wychowawczego na młodzież drogą nauczania poszczególnych przedmiotów. Ogromną wartość pod tym względem mają przedmioty humanistyczne, których wychowawcze nastawienie prowadzi do zrozumienia świata i ludzi, uczy oceniać fakty i życie. Filologja klasyczna daje mnóstwo sposobności poruszenia momentów państwowotwórczych, ukazania czynów i dążeń obywatela starożytnego, równomiernie z wydobywaniem wartości kultury klasycznej, na której tle, jak wogóle na podstawie obrazu kultur obcych, należy uczyć oceny i uznania kultury polskiej.

Przy nauczaniu jęz. polskiego, mającego dać młodzieży poznanie i zrozumienie kultury narodowej, wskazanem jest — według słów p. prelegentki — równoważenie stron ujemnych okresu „wieku złotego" i wieku XVIII-ego wartościami dodatniemi, uwydatnienie nierealności przeniesienia wszystkich dążeń w sferę duszy, jak było w okresie romantyzmu, a podkreślenie walorów pozytywizmu.

Prelegentka wykazała dalej z naciskiem, jak wielką rolę posiada w obecnej dobie nauczanie historji, która przez odpowiedni dobór materjału, uwydatnia najważniejsze dziś zagadnienie państwowości. Zaznaczyła poza tem, jak należy traktować sprawę partyjnictwa, mniejszości narodowych i t. d.

P. nacz. St. Hubert przedstawił w swoim referacie, że przedmioty matematyczno-przyrodnicze przy obecnych nowych metodach kształcą w uczniu zdolność spostrzegania i samodzielność, wyrabiają cierpliwość i sumienność tak nieodłączną od pojęcia prawdziwego obywatela. Wyrabianie uczuć estetycznych, sprawiedliwości i uznania dla organizacyj świata zwierzęcego, dalej zwracanie uwagi na użyteczność tegoż świata dla gospodarki państwowej, budzenie miłości ku przyrodzie przez wędrówki po kraju ojczystym i propagowanie jej ochrony stanowią ważne walory wychowawcze.

Metodyka geografji, dając poznać zjawiska ogólne, wysuwa na plan pierwszy ziemię ojczystą, która im lepiej poznana, tem staje się bliższa i droższa.

Chemja i fizyka powinny być w oczach ucznia drogami, prowadzącemi do najbujniejszego rozwoju wytwórczości i przemysłu polskiego, na których etapami znaczą się odkrycia i wynalazki; zrozumienie ich ważności w ogólnym dorobku kulturalnym Polski stanowić będzie w uczniach silny bodziec nowych prób wynalazczych.

Wreszcie matematyka, której dobre opanowanie i stosowanie rozstrzyga o potędze państwowej w odpowiedniem ujęciu, z uwzględnieniem zagadnień strony handlowej i gospodarczej Państwa, zajmuje również wybitne miejsce.

Dnia 11. XII. odbyły się wykłady z dziedziny psychologji dra M. Kreutza na temat „Współczesny stan psychologji“ i prof. dra Z. Mysłakowskiego „Psychologja wychowawcza“.

Prelegent Kreutz przedstawił w zwięzły a jasny sposób pięć grup zasadniczych kierunków, panujących w dzisiejszej psychologji — a więc 1) kierunek dawnej psychologji, 2) psychologji całości, 3) psychologji objektywizującej, 4) psychologji głębi i 5) psychologji eklektyków, podkreślając te, które w pedagogice mają ważne zastosowanie.

Prof. Mysłakowski wysunał na plan pierwszy znaczenie „osobowości“, urabiającej się przez całe życie człowieka z powodu jego ustosunkowania się do środowiska, w którem żyje, oraz ukazał trzy typy ludzi różnych z przyczyny różnego urabiania swej osobowości.

Sobotnie wykłady 12. XII. były oparte jak na podbudowie. na treści wykładów dnia poprzedniego i ukazywały nowe zjawiska i problemy. W prostem a głębokiem ujęciu tematu „Typologja ucznia i nauczyciela“, rozwiniętego przez dra Jana Kuchtę, stanęły przed słuchaczami zagadnienia, związane z życiem duchowem dziecka, zagadnienia charakterologji i typologji, wyrosłej na tle psychologji głębi. Przesunęły się kolejno poglądy Freuda, potem Eichhorna z dwoma zasadami: rzeczywistości i przyjemności, według których kształtuje się życie duchowe dziecka. Uwydatniły się typy dzieci jedynaków, włóczęgów, egoistów, sierót, zaś — naświetlone poglądami Adlera na działanie instynktu mocy i dążenia do kompensacji — typy uczniów i uczennic. w których zwycięża kompensacja społeczna lub aspołeczna. Prelegent omówił następnie stosunek nauczyciela do ucznia, dając praktyczne wskazania, poczem przeszedł do typologji nauczyciela.

W siedmiu podanych typach każdy z uczestników kursu odnajdował samego siebie i z całą dobrą wolą myślał o zajęciu miejsca w rzędzie siódmego typu: nauczyciela idealnego.

W poniedziałek dnia 14. XII. p. wizyt. E. Szteinbokówna wygłosiła referat na temat „Samorząd uczniowski“.

Przedstawiła historję powstania samorządu szkolnego, sięgając do historji szkolnictwa angielskiego i francuskiego, następnie podzieliła się ze słuchaczami swemi doświadczeniami z terenu własnej organizacji samorz., rozwijającej się zwolna w przeciągu kilku lat. Wykazała pożyteczność podziału pracy na stopnie, powolnego tworzenia się ustawy, znaczenie i prace sejmików oraz poszczególnych zebrań.

Popołudniowy wykład, również p. wizyt. Szteinbokówny, obejmował temat bardzo aktualny, stanowiący dotąd dotkliwą bolączkę szkolną: „Współpraca szkoły z domem".

Po stwierdzeniu potrzeby nawiązania ściślejszego kontaktu szkoły z domem, prelegentka przedstawiła sposoby zrealizowania tego postulatu, a więc: konieczność zapoznawania się nauczyciela ze stosunkami domowemi ucznia, zaznajamiania rodziców z obowiązującym w szkole regulaminem, dalej konieczność organizowania patronatów rodzicielskich i omawiania z niemi tematów żywotnych i aktualnych.

Dnia 15-go grudnia, we wtorek, dr. K. Sośnicki wykazał w wykładzie p. t. „Psychologja uczenia się", różnice, zachodzące między uczeniem się naturalnem a sztucznem, przedstawił schemat uczenia się, będący założeniem nowych kierunków, czyli wytworzenia sytuacji, która musiałaby wywołać odpowiednią reakcję, co w rezultacie oddziałałoby na strukturę wewnętrzną ucznia. Przedstawił dalej metody, których stosowanie jest konieczne i potrzebę wytworzenia w uczniach nawyków, ułatwiających im pracę w szkole, a później w społeczeństwie.

Drugim tematem była „Psychologja klasyfikacji". Prelegent przedstawił dwa typy klasyfikacji: aktualistyczny i dyspozycjonalny i różnice, zachodzące między niemi, polegające na dwóch grupach psychol. — psychologji objektywizującej i subjektywizującej. Podał historję testów, a potem praktyczne wskazania, mogące ułatwić nauczycielstwu przeprowadzanie klasyfikacyj.

We środę dnia 16. XII. odbyły się dwa wykłady: prof. M. Goliasa „Organizacja pracy domowej ucznia" i dr. Kreutza „Kształcenie charakteru". Temat pierwszy obejmował zagadnienie nieprzeciążania ucznia pracą domową, sprawą jej koordynacji, obmyślenia sposobów porozumienia się nauczycieli w kwestji zadawanych prac, sprawę nauczenia uczniów, jak należy się uczyć, wreszcie zwrócenia uwagi wychowawcy na warunki domowe ucznia.

Dr. M. Kreutz, wyszedłszy od zagadnienia „Czem jest charakter" wykazywał kolejno, od czego zależy postępowanie człowieka, jak rozumieć pojęcie impulsu i jego rodzajów i na jakie ruchy psychomotoryczne należy wpływać, chcąc kształcić charakter młodzieży. Po ustaleniu, o jakie specjalne cechy chodzi nam w kształceniu charakteru, wskazanem jest wzmacniać przedewszystkiem t. zw. mechanizm hamujący, a następnie oddziaływać na wychowanków drogą przykładów, kształcenia pewnych „nałogów", stawiania w pewnych przymusowych warunkach i uniemożliwiania pewnych czynności niepożądanych. Jako zaletę, którą koniecznie należy kształcić w obecnym okresie egoizmu, poleca prelegent dobroć, mającą w życiu społecznem niesłychane a niedocenione znaczenie.

W czwartek 17. XII. p. wizytator dr. M. Ziemnowicz omawiał „Postulat wychowania przez nauczanie". Postulat ten zjawił się niedawno, a przyczyny jego pojawienia się są natury: ekonomicznej, politycznej, teokratycznej i filozoficznej. Te motywy pociągnęły za sobą potrzebę zmiany

stosunku nauczyciela do ucznia — na stosunek wychowanka. Przeciw poprzedniemu systemowi autorytatywnemu i poglądom Herbarta na dziecko — powstało samo życie i dziecko, domagające się swych praw. W procesie postępowania dziecka istnieją dwa motywy: fizjol.-biologiczny i motyw względu na życie społeczne, pod którego kątem jest wykonywana każda prawie czynność. Po omówieniu introwersji, ekstrowersji i sublimacji przedstawił prelegent typy dzieci, opanowanych poczuciem małowartościowości i piękne zadanie wychowawcy dopomożenia dziecku do znalezienia kompensacji na właściwej drodze. Poza tem wykazał, że nauczanie jakiegokolwiek przedmiotu służy do wytworzenia ustosunkowania się dziecka do sposobu uczenia się, do danego przedmiotu, do nauczyciela i całego grona, do siebie samego. Od nauczyciela więc zależy, jakie stanowisko zajmie uczeń wobec tych problemów i dlatego wychowawcy powinna zawsze towarzyszyć myśl, że ucząc — wychowuje.

W referacie „Koedukacja w szkole średniej“ przedstawił p. dyr. A. Ambroziewicz stosunek ilościowy szkół tego typu, dalej kolejny ich rozwój, a następnie postulaty, od których spełnienia zależy pomyślne i owocne funkcjonowanie aparatu szkolnego i wytworzenie odpowiedniego nastroju i zrozumienia wśród uczniów i uczennic.

Piątkową grupę wykładów 18. XII. stanowiły referaty, poświęcone sprawie wychowania fizyczn. młodzieży i harcerstwu polskiemu.

Pierwszy prelegent prof. Rzepka dał najpierw zarys rozwoju wychowania fizyczn., począwszy od czasów starożytnych, poczem przedstawił środki tegoż wychowania, dalej korzyści dla strony fizycznej i psychicznej młodzieży, znaczenie „Przysposob. Wojskow. i Harcerstwa“, oraz sprawę „Państw. odzn. sportowej“.

Prof. M. Lewiński, w referacie „Psychologiczne i socjologiczne podstawy systemu wychowania harcerskiego“ wykazał, które z instynktów wyzyskuje się przedewszystkiem w wychowaniu harcerskiem i jego pracach, jakie korzyści społeczne daje młodzieży życie w zastępach i obozach, oraz jakie znaczenie i obowiązki mają „Koła Przyjaciół Harcerstwa“.

Dr. L. Czarnik wyjaśnił, jaką jest „Rola harcerstwa w wychowaniu państwowem“. Przedstawił ideologię harcerstwa, wpływ jego na zdrowie, intelekt i duszę dziecka, środki służące do wyrabiania rozumu, woli i uczucia oraz stosunek szkoły do harcerstwa.

Cykl ostatnio wymienionych wykładów zakończył referat prof. St. Sokołowskiego „Zadania opiekuna drużyny harc. i metody jego pracy“. Opierając się na fakcie słabej jeszcze pomocy i małem zainteresowaniu się harcerstwem starszego społeczeństwa, uwydatnił potrzebę współpracy nauczycielstwa z drużynami szkolnemi, borykającemi się często z trudnościami rozmaitej natury, podał środki zaradcze oraz wyjaśnił obowiązki opiekuna drużyny.

W sobotę dnia 19-go grudnia odbył się wykład p. wizytatora minist. Z. Sulczyńskiego na temat „Bezpośrednie oddziaływanie nauczyciela na ucznia“. Po stwierdzeniu niezaprzeczonego działania sugestji wychowawcy na wychowanka, p. wizytator przestawił okresy w wychowaniu od czasów przedwojennych, zmiany w psychice młodzieży w czasie ostatniej wojny, wreszcie okres konstruktywnego działania, szukania dróg, rozwiązujących problem ustosunkowania się wychowawcy do wychowanka. Za jeden z ważnych środków, prowadzących do celu, uważa prelegent szczerość postępowania. „Trzeba nadewszystko być sobą“.

Ostatnim wykładem kursowym były „Zadania pracy oświatowej pozaszkolnej w Polsce współczesnej“ — posłanki M. Jaworskiej.

P. posłanka Jaworska rozpoczęła przemówienie od podania ideowych przesłanek, przedstawionych Konwentowi rewolucji francuskiej w w. XVIII., na podstawie których żądano wprowadzenia „kształcenia“ pozaszkolnego. Następnie, przepatrując punkt za punktem, wykazała ich aktualność i dzisiaj i podała dalsze argumenty, które przemawiają za koniecznością oświaty pozaszkolnej, następnie przedstawiła różnice metod postępowania i wyjaśniła, kto może być oświatowcem, wzywając zarazem gorąco nauczycielstwo szkół średnich do liczniejszego brania udziału w pracy oświatowej.

W krótkich, lecz serdecznych słowach przemówił na zakończenie p. wizytator dr. M. Ziemnowicz, ujmując całokształt wykładów, rozpatrywanych z punktu widzenia psychologicznego, socjologicznego i pedagogicznego i życząc zebranym jak najwięcej korzyści z odbytego kursu.

Zamykając kurs, złożył w imieniu wszystkich na ręce p. wizytatora minist. Szulczyńskiego podziękowanie Ministerstwu W. R. i O. P. za urządzenie kursu. Następnie podziękował p. wizytatorowi Chmajowi za jego opiekę nad kursem i porządkiem wykładów.

Jeden z uczestników kursu wyraził wdzięczność w imieniu słuchaczy za urządzenie „Kursu Wychowawczego“ i danie tem samem możności przemyślenia rozmaitych ważnych problemów.

Jak ze sprawozdania wynika, wykłady zostały celowo obmyślone w ten sposób, by objąć niemi wszelkie najżywotniejsze zagadnienia wychowawcze chwili obecnej — by, jeżeli nie rozwiązać, to poruszyć przynajmniej problemy, wymagające rozwiązania i ukazać drogi, któremi należy kroczyć, by wychować Państwu dzielnych, rozumnych i pewnych obywateli.

Zofja Pawłowska (Stanisławów).

Sprawozdanie z kursu metodycznego robót kobiecych w Żółkwi.

Staraniem Rady Szkolnej Powiatowej w Żółkwi odbył się w dniach od 22 do 24 października 1931 r. informacyjny kurs metodyczny robót kobiecych dla nauczycielek powiatu. W kursie wzięło udział 32 osoby. Dzięki staraniom p. inspektora Żychiewicza kurs znalazł b. wygodne pomieszczenie w pracowni tamtejszej szkoły powszechnej, składającej się z 2 sal, jednej bardzo obszernej. Kurs odbywał się dwa razy dziennie: od godz. 8 do 13,15 z dwurazową przerwą po 10 minut i od 15,30 do 17,45 z jednorazową przerwą i objął 21 godzin pracy.

Kurs zaznajomił uczestniczki przedewszystkiem z programem przedmiotu i sposobem zrealizowania go na terenie zarówno wyżej jak i niżej zorganizowanych szkół powszechnych, z dzisiejszemi metodami nauczania, ze sposobem zaopatrzenia szkół w pomoce naukowe; wskazał drogę dalszego kształcenia się.

W czasie trwania kursu zwiedziły uczestniczki dokładnie pracownię robót kobiecych przy szkole im. kr. Jadwigi w Żółkwi. W czasie zwiedzania wygłosiła kierowniczka kursu p. Marja Rudzińska wykład na temat: Pracownie i sale robót kobiecych.

Położono nacisk na dokładne zapoznanie uczestniczek z maszyną do szycia, jej budową, systemami, sposobem czyszczenia i utrzymania. Wpraw-

dzie przy zakupnie maszyn każda firma udziela bezpłatnie nietylko wyjaśnień, ale i nauki szycia i haftu, jednak w praktyce okazuje się, że wiadomości te jako czysto techniczne, są dla szkoły niewystarczające.

Kurs cieszył się bardzo żywem zainteresowaniem uczestniczek, które okazywały chęć pracy jeszcze i poza godzinami kursu. Każda z uczestniczek starała się wykonać jeszcze jakąś samodzielną, naobowiązkową pracę.

Dziękując w serdecznych słowach p. inspektorowi za urządzenie kursu, a p. instruktorce za kierownictwo, uczestniczki wyraziły prośbę. by jeszcze w ciągu bieżącego roku szkolnego zarządzić lekcję robót kobiecych w czasie konferencji rejonowej i odwiedzić szkoły w powiecie, celem przekonania się, o ile dadzą się wiadomości i wskazówki otrzymane na kursie przy rozmaitych warunkach rzeczywiście zrealizować.

Krajoznawstwo i turystyka.

Propaganda krajoznawcza.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 14 grudnia 1931 r. Nr. I. KN. 7093/31 do dyrekcyj zakładów ogólno kształcących i seminarjów nauczycielskich.

Propagowana zasada przygotowania młodzieży do życia czynnego i twórczego w państwie wymaga również uwzględnienia w pracy wychowawczej idei krajoznawstwa. Młodzież powinna poznać kraj i jego wartości, oraz warunki jego rozwoju na przyszłość.

Nie pokocha swego kraju mocniej i serdeczniej, kto bliżej go nie pozna. Tylko żywe, bezpośrednie obcowanie z ziemią i jej ludźmi potrafi wytworzyć prawdziwe wartości, obudzić głębszą miłość ziemi ojczystej.

Wycieczki w bliższe i dalsze okolice, związane z niemi obserwacje i badania rozwijają horyzont patrzenia na sprawy kraju i uczą poznawać treść życia we własnem państwie.

Krajoznawstwo, jako czynnik wychowania, uwzględniają też w wysokim stopniu kraje Europy Zachodniej, tworząc nawet bardzo bogatą literaturę. We Francji np. każda prowincja, każdy niemal zakątek ziemi ma swoje opracowanie; prócz prac geograficznych, przewodników, albumów, każda prawie kraina ma swoich piewców w literaturze i sztuce.

Wychodząc z powyższych założeń, Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego pragnie ożywić i u nas ruch krajoznawczy, zachęcić młodzież do zakładania kół krajoznawczych i muzeów szkolnych, a rady pedagogiczne do planowego organizowania wycieczek, celem poznania całej Polski wogóle, a szczególnie miejscowości w bliższym i dalszym promieniu od siedziby szkoły. Nie powinno stanowić w tem przeszkody ciężkie położenie ekonomiczne kraju, gdyż przy umiejętnem organizowaniu wycieczek, przy wyzyskaniu ulg udzielanych przez państwowe koleje, związki turystyczne i t. d., przy urządzaniu imprez dochodowych na pokrycie kosztu wycieczek uczniów biedniejszych, wreszcie przy pomocy odpowiednio uświadomionych kół rodzicielskich, wycieczki takie mogą i powinny przyjść do skutku.

Kuratorjum O. S. Lwowskiego zwraca też uwagę nauczycielstwa na istniejące na terenie okręgu Polskie Towarzystwo Turystyczne w Tarnopolu, pozostające w łączności ze Związkiem Polskiego Towarzystwa

Turystycznego w Warszawie. Zarząd tego Towarzystwa przydziela bezinteresownie wycieczkom szkolnym na terenie województwa tarnopolskiego swoich przewodników, udziela znacznych ulg w schroniskach w Krzywczy, Miodoborach i Zaleszczykach, ofiarowuje bezpłatnie po 1 egzemplarzu swych bardzo cennych wydawnictw szkołom, które zakładają koła krajoznawcze młodzieży, wypożycza wreszcie przeźrocza do odczytów dla młodzieży i szerszej publiczności.

Kuratorjum wierzy, że nauczycielstwo dopomoże z całym zapałem do rozbudzenia ruchu krajoznawczego wśród młodzieży, widząc w nim walny środek wychowawczy, że poprze cele istniejących towarzystw turystycznych i krajoznawczych, czy to przez udział w akcji odczytowej towarzystw, czy też przez opracowywania monografij danych miejscowości, czy wreszcie przez wpisywanie się na członków tych towarzystw.

W sprawozdaniach rocznych z pracy naukowej i wychowawczej zakładów, wycieczki i kółka krajoznawcze będą zapewne wydatnie uwzględnione.

Za Kuratora Okr. Szk.: *R. Koestlich.* wr. P. o. Naczelnika Wydziału.

Oświata pozaszkolna.

Kurs świetlicowy w Jarosławiu.

Powiatowa Komisja Oświaty Pozaszkolnej przy Inspektoracie Szkolnym w Jarosławiu zorganizowała za zezwoleniem i z pomocą Kuratorjum O. S. Lwowskiego kurs dla kierowników i kierowniczek świetlic, który odbył się w czasie od 11-go do 22-go grudnia 1931 r.

Program tego kursu został zrealizowany w 95 godzinach wykładów i zajęć i obejmował następujące zagadnienia: 1) idea pracy świetlicowej, 2) organizacja i formy pracy w świetlicy, 3) metody pracy wśród młodocianych i dorosłych, 4) zainteresowania grup społecznych w środowiskach wiejskich i robotniczych, 5) kultura regjonalna wsi, 6) organizacja chórów i widowisk ludowych w świetlicy, 7) charakterystyka typu pracownika oświatowego. Poza tem przeprowadzono praktyczne ćwiczenia kół samokształceniowych w organizowaniu prac kulturalno-rozrywkowych, intelektualnych i poczynań społecznych na terenie świetlicy.

Uczestnicy brali również udział w zwiedzaniu świetlic w mieście i na przedmieściu, a także zwiedzili bekoniarnię, elektrownię i zabytki miasta.

Wykłady, które stały na bardzo wysokim poziomie i budziły ogromne zainteresowanie, prowadzili referenci Kuratorjum pp.: A. Stebnicki, T. Wieroński, Cz. Kozietulski, M. Lewicki i tut. naucz. J. Wyszatycki. Kierownikiem kursu był instruktor ośw. p. J. Knotz.

Na zakończenie odbyła się dla uczestników i zaproszonych gości wieczorynka, w czasie której zainscenizowano obrazek „Z Franusiowej doli", p. t. „Kolęda u Hanusi". Stroną dekoracyjną i kostjumową zajął się p. E. Knotz.

Kurs ukończyło 16 mężczyzn i 26 kobiet, w tem z powiatu jarosławskiego 36 osób, tarnobrzeskiego 3 osoby, z przeworskiego, łańcuckiego i kolbuszowskiego po 1 osobie.

Wykłady odbywały się w szkole powsz. im. król. Jadwigi. Tam również prowadzono wspólną tanią a wykwintną kuchnię pod kierownictwem naucz. p. Lazurkiewiczówny.

Kurs odwiedził starosta jarosławski p. Wąs, który w ciepłych słowach podniósł wartość pracy oświatowej pozaszkolnej dla Państwa, prowadzonej z wielkim zapałem i ofiarnością przez nauczycielstwo szkół powsz.

Często zwiedzał kurs inspektor szkolny p. Bem, który z prawdziwem umiłowaniem sprawy i zrozumieniem stara się skutecznie podnieść oświatę na tutejszym terenie do możliwej wysokości. Przy tej sposobności należy również wspomnieć o zasługach na polu oświatowem sekretarza Tymcz. Wydziału Powiatowego p. Tyralskiego.

Wszyscy uczestnicy kursu tworzyli jedną zżytą i serdecznie przyjacielską rodzinę, dając do pewnego stopnia przez to rękojmie, że przy pomocy nabytych wiadomości potrafią także z rozbitej wsi stworzyć jedną społecznie wyrobioną i państwowo-twórczą gromadę.

W powiecie jarosławskim istnieje w specjalnych lokalach 26 świetlic. Należy się spodziewać, że obecnie praca w tych świetlicach podniesie się pod względem jakościowym.

Józef Knotz, instr. ośw. pozaszk.

Z ruchu oświatowego.

Sprawozdanie z Kursu Oświatowo-Społecznego, zorganizowanego przez Kurs Pracy Społecznej Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet we Lwowie.

Kurs odbył się w dniach od 6-go listopada do 5-go grudnia 1931 r. Zgromadził on 60 uczstników, przedstawicieli Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, Towarzystwa Szkoły Ludowej, Harcerstwa, tudzież Związku Drużyn Ludowych Mocarstwowej Polski. Dzięki wysoce przychylnemu stanowisku Pana Kuratora Okręgu Szkolnego Lwowskiego nauczycielstwo, które zgłosiło chęć uczestniczenia w kursie, otrzymało urlopy na czas trwania kursu.

Program kursu przedstawiał się następująco:

I. Zagadnienia ogólne: stan gospodarczy, ustrój, życie społeczne i samorząd terytorjalny Polski — 23 godz.

II. Zagadnienia podstawowe: dzieje pracy oświatowej, podstawy ideowe i zadania pracy oświatowej, rola Państwa, samorządu i organizacyj społecznych w pracy oświatowej, metoda intensywna i ekstensywna w pracy oświatowej, wybrane zagadnienia pracy kulturalnej, regjonalizm w pracy oświatowej, rola oświatowca w wychowywaniu obywatela, ideje społeczne spółdzielczości — 19 godzin.

III. Zagadnienia organizacyjne: Organizacja oświaty pozaszkolnej w powiecie, ognisko oświatowe na wsi i w mieście, miejskie kursy początkowe, szkoły powszechne dla dorosłych, świetlice, wiejski uniwersytet ludowy, kluby i koła pracy — 22 godz.

IV. Zagadnienia metodyczne: metodyka nauki obywatelskiej, metodyka odczytów popularnych, metodyka propagandy higjeny, teatr ludowy i pieśń ludowa, bibljotekarstwo, czytelnictwo, recytacja i sztuka żywego słowa — 36 goz.

V. Wykłady informacyjne: domy ludowe, praca oświatowa w wojsku, wychowanie fizyczne i P. W., przegląd organizacyj spółdzielczych, organizacje rolnicze i oświata rolnicza, organizacje młodzieży, straże pożarne, jako teren pracy oświatowej, rachunkowość w instytucjach społecznych, przegląd czasopiśmiennictwa ludowego, sztuka ludowa, wpływ sztuki na duszę młodocianych i dorosłych, estetyka izby świetlicowej, przegląd ustawodawstwa w dziedzinie oświaty pozaszkolnej.

Wykładowcami na kursie byli: p. Burdowa, dr. Chelińska, wizyt. Cierniak, nacz. Godecki, posł. Jaworska, Kamińska, mjr. Klink, wizyt. Konewka, A. Kopacz, Kozietulski, Kukczykajtis, dr. Lutostański, dr. Marczyński, Poczętowska, Rutkowski, Sedlaczek, dr. Stankiewiczówna, Stebnicki, dr. Tomanek, Wasilewska, Wieroński i Żygulska.

Otwarcie kursu dokonała p. dr. Marja Chelińska, następnie przemówił p. Naczelnik Wydziału Oświaty Pozaszkolnej w Min. W. R. i O. P. Bronisław Marjan Godecki, przedstawiając pokrótce trudności, na jakie napotyka w pracy swojej oświatowiec, gdzie często jedyną nagrodą, jaka go czeka, to li tylko własne wewnętrzne zadowolenie. Imieniem Kuratorjum O. S. Lw. przemawiał p. Naczelnik Koestlich, imieniem T. S. L. p. Artur Kopacz, imieniem Zw. Naucz. Polskiego p. Romuald Deszberg, imieniem wojskowości referent oświatowy mjr. Klink.

Wykłady trwały codziennie przez 6 godzin, dwa dni zaś w tygodniu popołudnia były poświęcone na czytanie książek z bibljotek kursu. Niedziele i święta były zużyte na zwiedzanie. Słuchacze zwiedzili wystawę oświatową odbywającego się równocześnie kursu instrukcyjnego dla oficerów oświatowców, Muzeum Przemysłowe miasta Lwowa, szkoły wieczorne dla dorosłych, prowadzone przez Zw. Naucz. Polskiego, konkurs hodowlany i instytucje społeczne i oświatowe w Prusach pod Lwowem, radjostację lwowską i Sanatorjum Kasy Chorych.

W dniach 28 i 29 listopada odegrali uczestnicy kursu widowisko świetlicowe, opracowane przez p. wizyt. Cierniaka p. t. „Hanusine wesele".

Na zakończenie każdy z uczestników musiał piśmiennie opracować przynajmniej dwa z następujących tematów:

1) Jakie drogi nakreśliłabym dla oświaty pozaszkolnej w Polsce na podstawie przeglądu tych prac zagranicą?

2) Na czem polega różnica dawnego kierunku i metod pracy oświatowej w stosunku do dzisiejszych metod i haseł pracy w tej dziedzinie?

3) Jak wzbudzić świadomy stosunek do oświaty i żądanie jej przez lud wiejski?

4) Jak w najbardziej prymitywnych warunkach na wsi zorganizować i prowadzić świetlicę dla młodzieży w wieku poszkolnym?

Po ukończeniu kursu otrzymali słuchacze odpowiednie zaświadczenia. Kierowniczką kursu była p. dr. M. Chelińska, dział administracyjny spoczywał w ręku p. Kamińskiej.

W dniu 5-go grudnia odbyło się zakończenie kursu. Zamknięcia kursu dokonała p. dr. Marja Chelińska, podkreślając intensywność pracy słuchaczy i wyrażając nadzieję, że nabyte na kursie wiadomości zużytkują oni w swej przyszłej pracy. Imieniem Kuratorjum O. S. Lw. przemówił p. nacz. Kwieciński, który w serdecznych słowach zapewnił uczestników, że w pracy swej znajdą pełne poparcie ze strony władz szkolnych. Imieniem słuchaczy przemawiali: p. Rybaczkówna, p. Jaroszewska, Drohomirecka i Sroka.

W końcu przemówiła p. posł. Jaworska, podkreślając znaczenie pracy oświatowca w budzeniu częstokroć śpiącego i apatycznego społeczeństwa polskiego.

Jak się dowiadujemy kurs nie zawiódł pokładanych w nim nadziei, szereg bowiem uczestników nabyte teoretycznie na kursie wiadomości zużytkowuje obecnie przy warsztacie pracy zawodowej.

Kurs świetlicowy w Gródku Jagiellońskim.

W czasie od 3—12 listopada 1931 r. odbył się z inicjatywy Powiatowej Komisji Oświaty Pozaszkolnej przy współudziale Oddziału O. P. Kuratorjum O. S. Lw. kurs dla przodowników i kierowników świetlic z powiatu gródeckiego. W kursie brało udział 26 uczestników, włościan z okolicznych wsi. Wykładowcami na kursie byli: p. wizyt. Cierniak, p. Stebnicki, Wieroński i Kozietulski. Kurs odwiedził również p. nacz. Godecki.

Program kursu obejmował zagadnienia analogiczne do zagadnień poruszanych na poprzednim kursie w Tłumaczu. Uczestnicy kursu urządzili obchód 13-tej rocznicy Niepodległości Państwa Polskiego, ponadto na zakończenie kursu, w którem wzięli udział przedstawiciele władz miejscowych z p. starostą Frączkowskim na czele, odśpiewano szereg pieśni, przemówił jeden z uczestników kursu i odczytano „Gazetkę świetlicową", zredagowaną przez uczestników.

Absolwenci kursu pracują obecnie czynnie w terenie, zakładając i prowadząc świetlice.

„Młoda Wieś" Nr. 21 poświęcony prawie w całości zagadnieniu świetlicy, stanowi pożyteczną lekturę dla organizatorów i kierowników świetlic.

Nr. 22 zawiera następujące artykuły: „Królewski Szczep", poświecony Śląskowi, „11 Listopad", wiersz Or-Ot'a „Manifest Ludu", „O konieczności współpracy domu ze szkołą", „Andrzejki" — obrazek z obchodów w dniu św. Andrzeja.

Dział „Z życia zielonej gromady" zawiera recenzje listów kół z różnych stron Polski, opis wieczoru pieśni ludowej w Pułtusku, sprawozdanie z działalności kół w Budach Wielkich i Wielinie, artykuł „Co grać w okresie świąt Bożego Narodzenia", Propaganda oszczędności i t. p.

Dział rolny w artykule „Jak się uczyć" wskazuje na znaczenie jakie ma dla rolnika nabywanie wiadomości fachowych i w jaki sposób można je nabyć.

Wreszcie „Z Polski i ze świata" — krótki przegląd najaktualniejszych ostatnich wydarzeń.

„Zielona Gromada" — to organ Związku Drużyn Ludowych Mocarstwowej Polski. Jednym z głównych zadań, jakie na naszym terenie postawiła sobie do spełnienia organizacja, to dążenie do współżycia narodowości polskiej i ruskiej. Organizacja działa przedewszystkiem na terenie wsi, tworząc oddziały związku. Szerzy wśród swoich członków ideę mocarstwowej Polski, uświadomienie obywatelskie w duchu państwowym, jak również organizuje kursy i konkursy rolnicze i hodowlane.

Czasopismo zawiera działy: Rolny, Nasz kącik (o szkołach rolniczych), Morski, Oświatowo-społeczny, a w końcu „Z życia Zielonej Gromady".

Na szczególną wzmiankę w Nr. 16 zasługuje artykuł „Jutro Młodej Słowiańszczyzny" — sprawozdanie z zebrań Ukraińskich Mocarstwowców w Haliczu i Stanisławowie, odbytych po zabójstwie św. p. Hołówki.

Nr. 17, poświęcony w części zwyczajom w dniu Bożego Narodzenia, zawiera poza tem inne wyżej podane działy.

Czasopismo redagowane żywo, w odczuciu zainteresowań młodzieży wiejskiej, wydawane starannie, może przynieść niewątpliwą korzyść, pożądanem byłoby w każdej świetlicy wiejskiej.

„Polska Wschodnia", organ Towarzystwa Obrony Ziem Wschodnich. Nr. 8 zawiera szereg ciekawych artykułów, między niemi zasługują na wzmiankę „Z wycieczki do puszczy Białowieskiej", „Zagrożone placówki" i „Z dziejów Wołynia".

Sprawy radjowe.

Audycje radjowe dla młodzieży szkolnej.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 grudnia 1931 r. Nr. II. OP. 23251/31.

Polskie Radjo dwa razy w tygodniu nadaje audycje specjalnie przeznaczone dla młodzieży szkolnej.

We czwartki od godz. 12.35 do 14 nadawane są z Filharmonji Warszawskiej koncerty szkolne poprzedzane pogadankami.

W soboty od godz. 12.15 do 12.50 rozgłośnia lwowska nadaje poranki szkolne. Poranki te są pierwszą próbą systematycznego zorganizowania audycyj szkolnych.

Wymienione audycje transmitowane są przez wszystkie rozgłośnie Polskiego Radja i dostosowane głównie do poziomu młodzieży szkolnej (szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących oraz zawodowych) w wieku od 12 do 15 lat.

Ministerstwo zaleca dyrekcjom szkół, które posiadają aparaty radjowe z głośnikami oraz odpowiednie urządzenia i pomieszczenia, by umożliwiały młodzieży korzystanie z wymienionych audycyj, uważając za dopuszczalne, tam gdzie to nie nastręczy szczególnych trudności, poczynienie w tym celu odpowiednich przesunięć w planie zajęć szkolnych.

Uwagi, opinje i dezyderaty w sprawie koncertów szkolnych należy kierować bezpośrednio do Wydziału Muzycznego Polskiego Radja w Warszawie (ul. Zielna 25), w sprawie poranków szkolnych do Rozgłośni Polskiego Radja we Lwowie (ul. Batorego 6).

Akcja radjowa w powiecie doliniańskim.

Pragnąc pobudzić i zaintersować nauczycielstwo szkół powszechnych tut. powiatu zagadnieniami audycyj radjowych, starałem się przedewszystkiem zachęcić młodych nauczycieli do budowy małych aparatów radjowych.

Początkowo szło to z uporem, gdyż nauczycielstwo nie dowierzało, aby nieraz skromnym wysiłkiem można było uzyskać połączenie ze światem.

Przed dwoma laty wysłałem dwóch nauczycieli na kurs radjotechniczny do Lwowa. Był to początek. który pobudził innych do zainteresowa-

nia się temi zagadnieniami. Wysłani nauczyciele wrócili ze Lwowa z poważnemi wiadomościami, a kilka urządzonych wykładów przez nich w powiecie rozbudziło szersze masy nauczycielstwa.

Obecnie jest już w powiecie 26 odbiorników nauczycielskich, które są do dyspozycji dziatwy szkolnej. Jest to na 87 szkół poważny wynik, tembardziej, że z rozmaitych audycyj korzystał duży zastęp młodzieży szkół powszechnych. Ogólna liczba wysłuchanych audycyj przez młodzież szkół powsz. tut. powiatu w r. szkol. 1930/31 wynosiła 97.

W usiłowaniach moich nie ustawałem, w roku bieżącym szkolnym na konferencji kierowników szkół referent dla spraw radjowych p. Ryczok, kier. szkoły z Hoszowa, wygłosił odczyt na temat zagadnień radjowych. Skutek był tak wielki, że 18 szkół zamówiło odbiorniki szkolne. W tym samym dniu Polskie Radjo we Lwowie zorganizowało odczyt dla kierowników szkół powiatu dolinianskiego.

Kilkakrotne wzmianki i odpowiedzi uzyskane z Polskiego Radja we Lwowie, dokąd się młodzież zwracała z rozmaitemi zapytaniami i podziękowaniami świadczy, że weszliśmy na drogę należytego i rozumnego traktowania zagadnień radjowych.

Rozchodziłoby się przedewszystkiem o udostępnienie nauczycielstwu nabycia dla szkół odpowiednich radjoodbiorników po cenie możliwie dostępnej na dłuższe raty. Sądzę, że przy pomocy rozmaitych pracowni szkolnych możnaby aparaty takie budować a następnie sprzedawać po cenie możliwie niskiej.

Uważam, że na terenie K. O. S. L. są pracownie szkolne, które mogą budować skrzynki, natomiast wewnętrzne urządzenie dać mogą szkoły techniczne. Zbudowany w ten sposób aparat będzie wówczas tani i wykonany własnemi siłami.

Drugiem zagadnieniem jest odpowiedni dobór audycji.

Pamiętam, jak dziatwa wysłuchała wygłoszonej prelekcji Pana Kuratora, jak słuchała z natężeniem i uwagą jego słów, jak w skupieniu słuchała deklamacyj i chóru uczniów seminarjum. Trzeba było widzieć zachwyt tej wiejskiej dziatwy, która po skończonej audycji dziękowała swej nauczycielce.

Powiat tutejszy uczynił już poważny wyłom w dotychczasowem myśleniu i ustosunkowaniu się nauczycielstwa do spraw radja i jest nadzieja, że w najbliższym czasie nie będzie już szkoły, w której nie byłoby choćby bardzo skromnego odbiornika.

E. Kowaliszyn, Inspektor szkolny.

Tekst do tablic ormiańskich.

Archidiecezjalny Związek Ormian wydał w numerze 53 i 54-ym „Posłańca św. Grzegorza" pełną treść radjowego poranku szkolnego, wygłoszonego w dniu 7-go listopada r. ub. Treść ta zawiera zasadnicze wiadomości z dziejów Ormian w Polsce, objaśnienia głównych cech języka i obrządku ormiańskiego, opis katedry ormiańskiej we Lwowie oraz różne pieśni ormiańskie z nutami. Całość zeszytu jest bardzo interesująca i pożyteczna dla wszystkich, a zwłaszcza dla nauczycieli, jako objaśnienie do czterech tablic ściennych, wydanych przez Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych. Dzięki wzmiankowanemu wydawnictwu każdy nauczyciel wyrobić sobie może pełny pogląd na cechy odrębności, oraz na udział Ormian w gospodarczem, kulturalnem i politycznem życiu Polski, na ich wierność i przywiązanie do Ojczyzny, co wykazali wielokrotnie w chwilach

ciężkich dla naszego narodu. Z tego powodu należy uznać poznanie dziejów i tradycji Ormian w Polsce za nader budujące i kształcące, niewątpliwie też każda szkoła zaopatrzy się w tablice wysokiej wartości artystycznej, przedstawiające katedrę ormiańską we Lwowie, jak również w broszurę powyżej wymienioną. Cena tych wydawnictw jest bardzo niska, wynosi bowiem za 4 tablice wraz z przesyłką pocztową 2 złote, zaś za broszurę 1 zł 50 groszy również z przesyłką. Po tablice należy zwracać się do Państw. Wyd. Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21, nr. konta P. K. O. 141.751, zaś w sprawie nadesłania podwójnego numeru 53—54 z roku 1931 „Posłańca św. Grzegorza" do Administracji tego czasopisma we Lwowie, ul. Ormiańska 13.

Książki i czasopisma.

Ksiażki ruskie.

Nr. O. 2290/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 12 listopada 1931 r. Nr. I. Pr. 13580/28 uznało za dozwolone do bibljotek szkół z ruskim językiem nauczania następujące książki:

Andersen. Jałynka, Dytiacza bibljoteka. Katerynosław, 1918. — *B. I.* Dwonożnyj zwir. Ruskie Tow. Ped. Lwów, 1906. — *Barwińskyj A.* Tuberkuloza. Ukr. Tow. Ochrony dzieci i opieki nad młodzieżą. Lwów, 1924. — *Bechstein.* Kazky. cz. I., cz. II., Kijów, 1919. Katerynosław, 1919. — *Bernet Fr.* Sara Kry. Ruskie Tow. Pedag. Lwów, 1908. — *Borecka Marta.* Rus. Tow. Pedag. Lwów, 1906. — *Franko J.* Kazky cz. II., cz. III., cz. I. Farbowanyj Łys. Ukraińska Księg. i Antykw. Lwów, 1924. — *Gajerstamm G.* Wakacyji nad morem. Ukr. Tow. Ped. Lwów, 1925. — *Hałyczanka O.* W horach. Ukr. Tow. Pedag. Lwów, 1913. — *Hauff W.* Kazky. Katerynosław, 1919. Japonski kazky. Ruskie Tow. Pedag. Lwów, 1908. — *Jaroszyńska E.* Zapowit. Ruskie Tow. Ped. Lwów, 1907. — *Kokorudz J.* Spomyny z Aten. Ruskie Tow. Pedag. Lwów, 1906. — *Kupper J.* Sokołyne oko. Ukr. Płast. Stanisławów, 1924. — *Kybalczycz N.* Z moich spohadiw. Ukr. Tow. Ped. Lwów, 1917. Lisowyj Car. Och. Czajka. Kijów-Lwów.

Nr. O. 2469/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 28 listopada 1931 r. Nr. II. 11235/30 uznało za dozwolone do bibljotek szkół z ruskim językiem nauczania następujące książki: *Ihorkiw.* Pryhody czemnoho Tarasa i nedobroho Panasa. Wyd. Świt Dytyny. Lwów, 1929. — *Oleś.* Łysyczka, kotyk i piwnyk. Wyd. Świt Dytyny. Lwów, 1929. — *Szkrumelak.* Zapysky Iwasia Kriłyka. Wyd. Świt Dytyny. Lwów, 1929,

Warunki prenumeraty:

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego Kur. O. S. Lw. wynosi 7 zł, które można wpłacać całkowicie lub w 2—4 ratach częściowych w ciągu roku do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21. Nr. konta P. K. O. 141.751. Telefon zarządu 28-47. Dział zamówień 80-20.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska 3.